

Gerechtshof Amsterdam
Roldatum: 13 oktober 2026
Zaaknummer: 200.372.931/01

**MEMORIE VAN GRIEVEN, tevens houdende incidentele
vordering ex artikel 195 Rv in verbinding met 194 Rv**

Inzake:

1. de vennootschap naar het recht van Ontario, Canada,
MONDEX CORPORATION, statutair gevestigd en
kantoorhoudende te Toronto, Canada,
2. de heer **JAMES PALMER**, wonende te Toronto, Canada,

Appellanten,

Advocaat: mr. S.A. van der Sluijs,

Tegen:

de besloten vennootschap **MEDIAHUIS NRC B.V.**, statutair
gevestigd en kantoorhoudende te Amsterdam,

Geïntimeerde,

Advocaat: mr. L. Oranje

Inhoudsopgave

1. Inleiding en aard van het geschil

Grief I

Onjuiste afbakening van uitingen die appellanten betreffen

2. Bestreden oordeel
3. Waarom dit oordeel onjuist is
4. De onjuiste scheiding die de rechtbank aanbrengt
5. NRC heeft in eerste aanleg zelf het belang van die context benadrukt
6. Waarom de betreffende uitingen appellanten wél rechtstreeks raken
7. De rechtbank heeft daardoor essentiële stellingen niet inhoudelijk beoordeeld
8. Conclusie

Grief II

Onjuiste, gefragmenteerde beoordeling en miskend narratief

9. Bestreden oordeel
10. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
11. Het verweer van NRC
12. Waarom het oordeel van de rechtbank onjuist is
13. De rechtbank kent ten onrechte doorslaggevend gewicht toe aan aflevering 8
14. Het narratief zit in de opbouw, niet alleen in de eindconclusie
15. NRC's beroep op 'genuanceerd geheel' is innerlijk inconsistent
16. De eigen stukken van NRC bevestigen veeleer het bestaan van een narratief
17. Het oordeel van de rechtbank miskent de werking van framing en montage
18. Conclusie

Grief III

Ten onrechte heeft de rechtbank doorslaggevend gewicht toegekend aan de slotaflevering van de podcastserie en miskend dat een latere nuancering de reeds opgebouwde reputatieschadelijke indruk niet zonder meer opheft

19. Bestreden oordeel
20. Waarom dit oordeel onjuist is
21. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
22. Het verweer van NRC
23. Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd
24. Veronderstellingen over de wijze van beluistering en incidentele vordering 194/195 Rv
25. De seriële aard van de podcastserie is miskend
26. Interne spanning in het oordeel van de rechtbank
27. Conclusie

Grief IV

Ten onrechte heeft de rechtbank bij de beoordeling van de podcastserie een te geïnformeerde en te contextbewuste maatstaf van de gemiddelde luisteraar gehanteerd

28. Bestreden oordeel
29. Waarom dit oordeel onjuist is
30. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
31. Het verweer van NRC
32. Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd
33. De rechtbank heeft een te geïnformeerde en te welwillende luisteraar verondersteld
34. De seriële en narratieve vorm maakt dit des te wezenlijker

- 35. Interne spanning in het oordeel van de rechtbank
- 36. Conclusie

Grief V

Onjuiste benadering van de toerekening van uitingen van derden

- 37. Bestreden oordeel
- 38. Waarom dit oordeel onjuist is
- 39. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
- 40. Het verweer van NRC
- 41. Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd
- 42. Het oordeel van de rechtbank is ook ontoereikend gemotiveerd
- 43. Verhouding tot de eerdere grieven
- 44. Conclusie

Grief VI

Onjuist onderscheid tussen feitelijke mededelingen, feitelijk geladen kwalificaties en waardeoordelen

- 45. Bestreden oordeel
- 46. Waarom dit oordeel onjuist is
- 47. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
- 48. Het verweer van NRC
- 49. Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd
- 50. De rechtbank heeft daarmee de betekenis van feitelijk geladen kwalificaties onderschat
- 51. Verhouding tot de eerdere grieven
- 52. Conclusie

Grief VII

Miskend belang van adequaat wederhoor

- 53. Bestreden oordeel
- 54. Waarom dit oordeel onjuist is
- 55. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
- 56. Het verweer van NRC
- 57. Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd
- 58. Verhouding tot de eerdere grieven
- 59. Conclusie

Grief VIII

Onvoldoende onderkende antisemitische associaties in de portrettering van appellanten

- 60. Bestreden oordeel
- 61. Waarom dit oordeel onjuist is
- 62. De podcastserie bouwt een persoonlijk beeld van Palmer op
- 63. De verwijzingen naar ‘holocaustindustrie’ en ‘Shoah business’
- 64. De persoonlijke aantasting van Palmer
- 65. Wat appellanten in eerste aanleg hebben aangevoerd
- 66. Het verweer van NRC en het oordeel van de rechtbank
- 67. Verhouding tot de eerdere grieven
- 68. Conclusie

Grief IX

Onjuiste en onvolledige belangenafweging tussen vrijheid van meningsuiting en bescherming van reputatie

- 69. Bestreden oordeel
- 70. Waarom dit oordeel onjuist is

- 71. Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld
- 72. Het verweer van NRC
- 73. De rechtbank heeft miskend dat de belangenafweging een zelfstandige beoordeling vergt
- 74. De rechtbank heeft de concrete gevolgen voor appellanten onvoldoende meegewogen
- 75. Verhouding tot de eerdere grieven
- 76. Conclusie
- 77. Bewijsaanbod
- 78. Ten slotte

Conclusie

1. Inleiding en aard van het geschil

- 1.1 In deze zaak staat centraal of de door NRC geproduceerde podcastserie ‘*Hier hing een schilderij*’ onrechtmatig is jegens appellanten, doordat daarin, op basis van onvoldoende onderbouwde feitelijke premissen, een misleidend en reputatieschadelijk beeld van appellanten wordt gecreëerd. Appellanten hebben in eerste aanleg aangevoerd dat de serie berust op een gekozen narratief. Zonder toereikende feitelijke basis wordt daarin gesuggereerd dat appellanten een onterechte of twijfelachtige restitutie hebben bewerkstelligd en daarbij handelen vanuit financieel eigenbelang, terwijl zij zich juist inzetten voor de restitutie van tijdens de Tweede Wereldoorlog geroofde kunstwerken. Appellanten voeren in hoger beroep daarnaast aan dat de wijze waarop Palmer in de podcastserie wordt gepresenteerd, door de opeenstapeling van verwijzingen naar financieel gewin, verborgen controle, sluwheid en een vermeende ‘*holocaustindustrie*’, associaties oproept met historisch antisemitische beeldpatronen.
- 1.2 Appellanten merken daarbij op dat de onderhavige procedure niet lichtvaardig is ingesteld. Reeds voorafgaand aan de procedure hebben appellanten NRC herhaaldelijk gewezen op feitelijke onjuistheden en misleidende onderdelen van de berichtgeving. Deze correspondentie heeft op onderdelen ook geleid tot aanpassingen van de publicaties. Daarnaast hebben appellanten meermaals tevergeefs aangeboden om over hun bezwaren in gesprek te gaan, teneinde een gerechtelijke procedure te voorkomen. Op deze uitnodigingen is NRC niet ingegaan. Onder die omstandigheden resteerde voor appellanten geen andere mogelijkheid dan hun bezwaren aan de rechter voor te leggen.
- 1.3 Ter gelegenheid van het fourneren voor arrest of pleidooi zullen appellanten het procesdossier aan het hof toezenden. Dat procesdossier bestaat uit de volgende stukken:
- Dagvaarding van appellanten, met producties 1 tot en met 12;
 - Conclusie van antwoord van NRC, met producties 1 tot en met 20;
 - Tussenvonnis van 19 november 2025;
 - Akte overlegging aanvullende producties 13 tot en met 26 appellanten;
 - Akte overlegging aanvullende producties 21 tot en met 26 NRC;
 - Pleitnotities van appellanten ten behoeve van de mondelinge behandeling;
 - Pleitnotities van geïntimeerde;
 - Proces-verbaal van de mondelinge behandeling;
 - Het bestreden vonnis d.d. 13 mei 2026.
- 1.4 In deze memorie komen de volgende, mede in hun onderlinge samenhang te beoordelen, grieven aan de orde:
- Grief I: onjuiste afbakening van uitingen die appellanten betreffen;
- Grief II: onjuiste, gefragmenteerde beoordeling en miskend narratief;
- Grief III: ten onrechte doorslaggevend gewicht toegekend aan de slotaflevering van de podcastserie;
- Grief IV: onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar;
- Grief V: onjuiste benadering van de toerekening van uitingen van derden;
- Grief VI: onjuist onderscheid tussen feitelijke mededelingen, feitelijk geladen kwalificaties en waardeoordelen;
- Grief VII: miskend belang van adequaat wederhoor;
- Grief VIII: onvoldoende onderkende associaties met historisch antisemitische beeldpatronen;
- Grief IX: onjuiste en onvolledige belangenafweging tussen vrijheid van meningsuiting en bescherming van reputatie.

De grieven richten zich tegen de overwegingen 4.2, 4.8–4.16, 4.20–4.39, tegen de daarin besloten beoordelingen en tegen het dictum van het bestreden vonnis. Daarnaast stellen

appellanten in grief III een incidentele vordering in op de voet van artikel 195 Rv in verbinding met artikel 194 Rv, strekkende tot verstrekking van de luistercijfers van de afzonderlijke afleveringen van de podcastserie *Hier hing een schilderij*.

- 1.5 De podcastserie schetst niet alleen een negatief beeld, maar creëert een misleidende feitelijke voorstelling van de rol van appellanten, terwijl de rechtbank dit ten onrechte als toelaatbare journalistieke duiding heeft behandeld. De rechtbank heeft de relevante context te beperkt afgebakend, de podcastserie gefragmenteerd en vanuit een onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar beoordeeld, en daarbij zowel de toerekening van uitingen van derden als het onderscheid tussen feit en waardeoordeel onjuist toegepast. Daardoor heeft zij tevens onvoldoende onderkend dat de samenhangende presentatie van Palmer aansluit bij historisch antisemitische beeldpatronen en bij de luisteraar daarmee verband houdende associaties kan oproepen. Ook het ontbreken van adequaat wederhoor is ten onrechte gerelativeerd.
- 1.6 Het appel berust niet slechts op een andere waardering van dezelfde feiten, maar op de klacht dat de rechtbank op meerdere wezenlijke punten een onjuiste maatstaf heeft gehanteerd dan wel haar oordeel ontoereikend heeft gemotiveerd. Waar de rechtbank de relevante context te beperkt heeft afgebakend, de betekenis van de narratieve opbouw heeft gerelativeerd, de functie van uitingen van derden en wederhoor onjuist heeft beoordeeld en feitelijk geladen kwalificaties ten onrechte van hun feitelijke lading heeft ontdaan, en niet kenbaar heeft beoordeeld dat de samenhangende portrettering van Palmer associaties oproept met historisch antisemitische beeldpatronen, kan het bestreden vonnis rechtens niet in stand blijven. De onrechtmatigheid bestaat erin dat NRC, op basis van betwiste feitelijke premissen, door een samenhangende narratieve en redactionele opbouw een misleidend en reputatieschadelijk beeld van appellanten creëert.
- 1.7 Voor zover NRC in eerste aanleg verweren heeft gevoerd waar de rechtbank niet heeft beslist, merken appellanten op dat ook die verweren niet tot afwijzing van de vorderingen kunnen leiden. Appellanten handhaven hun betwisting van die verweren en verwijzen daartoe naar hun stellingen in eerste aanleg, welke voor zover nodig als hier herhaald en ingelast moeten worden beschouwd.

GRIEF I

Ten onrechte heeft de rechtbank geoordeeld dat de door appellanten aangevoerde onjuistheden en misleidende uitingen over de restitutiegeschiedenis, de erfgenamen, het oude en nieuwe restitutiebeleid en de Restitutiecommissie appellanten niet betreffen en daarom buiten beschouwing kunnen blijven.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.8 en de daarin besloten afbakening van de uitingen die appellanten betreffen.

2 Bestreden oordeel

- 2.1 De rechtbank heeft in rov. 4.8 geoordeeld:

‘Het verweer van NRC slaagt. De stellingen van Mondex en Palmer over de voormalige eigenaars en hun erfgenamen, over de vraag of in 1940 sprake is geweest van onvrijwillige afstand van het kunstwerk, over het oude restitutiebeleid, de restitutiecommissie en haar voormalig voorzitter worden gepasseerd omdat deze feiten en omstandigheden niet Mondex en Palmer betreffen. Voor zover de podcast over deze onderwerpen al onjuistheden of onvolkomenheden zou bevatten, levert dat geen onrechtmatige daad jegens Mondex en Palmer op.’

- 2.2 Dat oordeel is dragend voor de verdere beoordeling. Door deze onderwerpen buiten beschouwing te plaatsen, heeft de rechtbank een substantieel deel van de grondslag van de vordering niet inhoudelijk getoetst.

3 Waarom dit oordeel onjuist is

- 3.1 Met dit oordeel heeft de rechtbank miskend dat de gewraakte uitingen over:

- de aard van het bezitsverlies in 1940,
- de vraag of sprake was van roofkunst,
- de positie van de erfgenamen,
- de betekenis van het Kohnstamm-rapport en het gewijzigde restitutiebeleid, en
- de rol van de Restitutiecommissie,

niet losstaan van appellanten, maar juist de feitelijke en morele premissen vormen waarop het beeld van appellanten in de podcastserie rust. Dat is ook de grondslag waarop appellanten hun vordering in eerste aanleg hebben gebaseerd. In de dagvaarding is immers uitdrukkelijk gesteld dat in de podcastserie *‘zonder feitelijke onderbouwing [is] gekozen voor het narratief dat Mondex en Palmer ervoor zorgen dat mensen kunstwerken krijgen die eigenlijk in musea horen te hangen en dat zij hieraan geld zouden verdienen’* (dagvaarding, par. 4.1) en dat dit narratief de *‘rode draad’* van de podcastserie vormt (dagvaarding, par. 5.2 en 19.24).

- 3.2 Appellanten hebben hun bezwaren niet gepresenteerd als een willekeurige verzameling historische meningsverschillen, maar juist als onderdelen van één samenhangend narratief. Dat blijkt onder meer uit de dagvaarding, waarin is toegelicht dat ten onrechte als feit wordt gepresenteerd dat Irma Klein het schilderij zelf naar de veiling heeft gebracht, dat ten onrechte de indruk wordt gewekt dat geen sprake zou zijn van roofkunst en dat hierdoor het beeld ontstaat dat het schilderij in 2022 is *‘weggegeven’* in plaats van rechtmatig teruggegeven (dagvaarding, par. 5.2, 9-14 en 19).

- 3.3 Dat dit in eerste aanleg uitdrukkelijk als zodanig naar voren is gebracht, volgt bovendien uit het proces-verbaal van de mondelinge behandeling van 31 maart 2026, waar namens appellanten is benadrukt dat *‘deze zaak gaat om het narratief van de podcast’* en dat het negatieve verhaal over de restitutie en over Irma Klein juist wordt gebruikt om negatief op Mondex en James Palmer uit te stralen.

- 3.4 Dat appellanten hun vordering juist op deze samenhang hebben gebaseerd, blijkt ook uit rov. 3.2 van het vonnis, waarin de rechtbank hun standpunt samenvat als de klacht dat door de wijze waarop de podcast de restitutiegeschiedenis, de erfgenamen en de teruggave van het schilderij presenteert een narratief ontstaat dat Mondex en Palmer in een kwaad daglicht stelt. Tegen die achtergrond had de rechtbank deze onderwerpen niet zonder nadere beoordeling buiten beschouwing mogen laten op de enkele grond dat zij appellanten niet betreffen.

4 De onjuiste scheiding die de rechtbank aanbrengt

- 4.1 De rechtbank knipt met rov. 4.8 de publicatie op in twee categorieën, te weten enerzijds uitingen over de restitutie, de historische achtergrond, de erfgenamen, de commissie en het beleid en anderzijds uitingen die rechtstreeks over appellanten zouden gaan.

- 4.2 Die knip is kunstmatig en juridisch onhoudbaar. De vraag of een uiting appellanten *‘betreft’* kan niet uitsluitend taalkundig of letterlijk worden benaderd. Beslissend is of die uiting, in de context van de publicatie als geheel, bijdraagt aan een voorstelling van zaken die appellanten in hun eer en goede naam raakt. Dat volgt uit het klassieke toetsingskader voor onrechtmatige publicaties, waarin alle omstandigheden van het geval in onderling verband moeten worden gewogen,

waaronder de aard van de beschuldigingen, de ernst van de gevolgen, de mate waarin de uitingen steun vinden in de feiten en de inkleding daarvan.¹

- 4.3 Ook in de latere rechtspraak is die contextuele benadering uitgangspunt gebleven. Zo heeft het EHRM in artikel 8/10 EVRM-rechtspraak benadrukt dat de afweging dient plaats te vinden aan de hand van de totale context van de publicatie en de manier waarop die publicatie bijdraagt aan een debat van algemeen belang.² Dit betekent dat ook in deze zaak de uitingen niet afzonderlijk, maar in hun onderlinge samenhang moeten worden beoordeeld.
- 4.4 De rechtbank had daarom niet mogen volstaan met het oordeel dat de onjuistheden over de restitutie, de veiling, de erfgenamen en de twee commissies appellanten niet betreffen. Die elementen vormen volgens appellanten de bouwstenen van het aan appellanten toegeschreven totaalbeeld: appellanten worden neergezet als partijen die – samengevat – een dubieuze of zelfs onterechte restitutie hebben doorgedrukt en daar vervolgens financieel van hebben geprofiteerd. Dat die koppeling in de podcastserie wordt gelegd, heeft de rechtbank uiteindelijk zelf ook onderkend in rov. 4.23 en 4.24, waar zij overweegt dat de podcastmakers *‘een verband leggen tussen enerzijds de woorden van Masurovski, Finkelstein en de vriend uit New York en anderzijds de activiteiten van Mondex en Palmer’* en dat daarbij de luisteraar is gewezen op *‘de activiteiten van Mondex en James Palmer (...) en de inkomsten die zij daarmee genereren’* (rov. 4.23-4.24).

5 NRC heeft in eerste aanleg zelf het belang van die context benadrukt

- 5.1 Het verweer van NRC bevestigt in feite dat de rechtbank de zaak niet op de juiste manier heeft afgebakend. NRC heeft bijvoorbeeld in haar conclusie van antwoord betoogd dat de gewraakte uitingen *‘in de context van de gehele publicatie’* moeten worden beoordeeld en dat de podcastserie moet worden gezien als een verhalend en beschouwend medium waarin juist de samenhang met *‘de opbouw, interviews, reflectie en uiteindelijke conclusie’* beslissend is (CvA NRC, par. 7.4-7.7).
- 5.2 In de pleitnotities voor de mondelinge behandeling van 31 maart 2026 heeft NRC dat nog verder aangescherpt door te stellen dat de podcastserie *‘van alle kanten belicht’* hoe het tot restitutie van het schilderij is gekomen, dat het *‘genuanceerde karakter’* van de podcastserie centraal staat en dat de podcastserie juist draait om de vraag of het schilderij is *‘weggegeven’* of *‘teruggegeven’* (pleitnotities NRC, par. 1.2-1.3 en 3.1-3.3).
- 5.3 NRC kan dus niet enerzijds volhouden dat de podcastserie als geheel, met al haar context, opbouw en narratieve ontwikkeling moet worden beoordeeld, en anderzijds verdedigen dat de feiten en suggesties over de historische achtergrond, de erfgenamen en de legitimiteit van de restitutie *‘niet op appellanten zien’*. Dit is innerlijk tegenstrijdig. De context waarop NRC zich beroept ter rechtvaardiging van de podcast, is precies dezelfde context die appellanten aanvoeren om te laten zien waarom de podcastserie hen wél raakt.

6 Waarom de betreffende uitingen appellanten wél rechtstreeks raken

- 6.1 Indien de podcastserie suggereert – zoals appellanten hebben gesteld – dat het schilderij mogelijk vrijwillig is geveild; de kwalificatie ‘roofkunst’ niet opgaat; de restitutie twijfelachtig of onterecht is; en de betrokken erfgenamen niet of niet zonder meer de ‘juiste’ erfgenamen zijn, dan impliceert dat een oordeel over de rol van appellanten. In dat scenario worden appellanten gepositioneerd als degenen die een twijfelachtige claim hebben nagestreefd, juridisch of politiek

¹ HR 24 juni 1983, ECLI:NL:HR:1983:AD2221.

² EHRM 7 februari 2012, *Axel Springer AG v. Germany*, nr. 39954/08.

druk hebben uitgeoefend, en uiteindelijk miljoenen aan een moreel of juridisch omstreden uitkomst hebben verdiend. Dat betreft geen zijdelingse relatie, maar de kern van de gestelde reputatieschade. Deze voorstelling is daarbij slechts begrijpelijk indien wordt uitgegaan van feitelijke aannames over de rechtmatigheid van de restitutie en de rol van appellanten; juist die aannames vormen het onderwerp van geschil en kunnen daarom niet buiten beschouwing blijven.

6.2 Zo heeft NRC haar verweer ook opgebouwd. In de CvA wordt immers verdedigd dat het ‘*meest aannemelijke scenario*’ is dat Irma Klein het schilderij zelf naar de veiling heeft gebracht (CvA NRC, par. 8.4-8.6), dat er voldoende grond is om vrijwillige verkoop aan te nemen (CvA NRC, par. 8.14-8.21), dat de Duitse restitutiecommissie niet relevant is (CvA NRC, par. 8.18), en dat appellanten vervolgens op het ‘*verkeerde spoor*’ zaten en een ‘*list*’ hebben verzonnen toen de commissie een andere erfgenaam op het spoor kwam (CvA NRC, par. 10.2-10.5).

6.3 Juist dit type stellingen laat zien dat de historische en juridische achtergrondfeiten niet neutraal of losstaand zijn, maar worden gebruikt om aan de positie van appellanten een negatieve morele betekenis toe te kennen. Zonder die premissen verliest het negatieve beeld van appellanten – als ‘*premiejager*’, ‘*ambulance chaser*’, of als actor in een vermeende ‘*holocaustindustrie*’ – zijn fundament.

7 De rechtbank heeft daardoor essentiële stellingen niet inhoudelijk beoordeeld

7.1 Nu de rechtbank de relevante context ten onrechte als niet op appellanten betrekking hebbend heeft weggezet, heeft zij een groot deel van de stellingen van appellanten niet daadwerkelijk beoordeeld. Dat geldt in elk geval voor hun stellingen over:

- de onjuiste presentatie van ‘het scenario Irma Klein’ als feit;
- het ontbreken van een toereikende feitelijke basis voor het suggereren van vrijwillige verkoop;
- de misleidende wijze waarop de Duitse restitutiecommissie buiten beeld is gehouden of irrelevant is gemaakt;
- de onjuiste voorstelling van de erfverhoudingen; en
- de wijze waarop de podcastserie de restitutie als ‘*weggeven*’ inkleedt.

7.2 Dit zijn geen marginale randkwesties, maar juist de onderdelen die volgens appellanten het reputatieschadelijke narratief dragen. Door die uitingen buiten het kader van de onrechtmatigheidsbeoordeling te houden, heeft de rechtbank de belangenafweging onder artikel 10 EVRM en artikel 6:162 BW op een onjuiste en onvolledige feitelijke grondslag verricht.

8 Conclusie

8.1 De conclusie is dat de rechtbank met rov. 4.8 een onjuiste maatstaf heeft toegepast door te oordelen dat de gewraakte uitingen over de restitutiegeschiedenis, de erfgenamen, het restitutiebeleid en de Restitutiecommissie appellanten niet betreffen. Die uitingen vormen juist de feitelijke en narratieve basis van het beeld dat de podcastserie over appellanten oproept. Zij hadden daarom integraal in de beoordeling moeten worden betrokken. Het bestreden vonnis kan reeds om die reden niet in stand blijven.

8.2 De onjuistheid van rov. 4.8 volgt bovendien uit de interne tegenstrijdigheid van het vonnis zelf. In rov. 4.23 stelt de rechtbank uitdrukkelijk vast dat de podcast een verband legt tussen de woorden van Masurovski, Finkelstein en de vriend uit New York enerzijds en de activiteiten van appellanten anderzijds. In rov. 4.24 bevestigt de rechtbank dat dit verband is gelegd op basis van vaststaande feiten over de inkomsten van appellanten. Indien de podcastserie deze uitingen aldus verbindt aan appellanten, zoals de rechtbank zelf vaststelt, kunnen diezelfde uitingen niet

tegelijkertijd worden aangemerkt als uitingen die appellanten niet betreffen in de zin van rov. 4.8. De rechtbank heeft met haar oordeel in rov. 4.8 de grondslag voor de beoordeling op een inconsistente wijze afgebakend, waardoor de onrechtmatigheids-beoordeling op een onvolledige en innerlijk tegenstrijdige feitelijke grondslag is verricht.

GRIEF II

Ten onrechte heeft de rechtbank geoordeeld dat appellanten niet hebben aangetoond dat de podcastserie als geheel een onrechtmatig, negatief en misleidend narratief over appellanten creëert, en heeft zij de podcastserie daardoor ten onrechte te gefragmenteerd beoordeeld.

Deze grief richt zich met name tegen rov. 4.11–4.16 en het daarin vervatte oordeel dat geen sprake is van een onrechtmatig narratief.

9 Bestreden oordeel

9.1 De rechtbank heeft in rov. 4.11-4.16 de door appellanten aangevoerde narratiefklacht verworpen. Zij overweegt in rov. 4.14:

‘Dit gehele citaat ondersteunt het betoog van NRC dat uitgangspunt van de podcastmakers is geweest de vraag of de gemeente Amsterdam het schilderij te terecht heeft gerestitueerd en dat zij dit wilden onderzoeken. In dat onderzoek hebben zij (met anderen) gekeken naar de wijze waarop het schilderij in 1940 is aangeboden op de veiling en de wijze waarop de restitutiecommissie daarover heeft geoordeeld. Uiteindelijk komen zij tot de conclusie dat het al met al toch terecht is dat het schilderij is gerestitueerd. Dit staat haaks op het door Mondex en Palmer gestelde narratief van de podcastmakers dat het schilderij ten onrechte is gerestitueerd aan de erfgenamen.’

9.2 Vervolgens overweegt de rechtbank in rov. 4.15:

‘Dit alles ondergraaft de stellingen van Mondex en Palmer dat de makers van de podcast een narratief hebben gecreëerd waaruit moet blijken dat Mondex en Palmer ervoor zorgen dat mensen ten onrechte kunstwerken krijgen die eigenlijk in musea horen te hangen.’

En in rov. 4.16:

‘De stellingen van Mondex en Palmer over het narratief van de podcast houden dan ook geen stand.’

9.3 Dat oordeel is onjuist. De rechtbank heeft miskend dat het reputatieschadelijke karakter van de podcastserie niet wordt bepaald door één letterlijke eindconclusie, maar door de opbouw, selectie, framing, herhaling en montage van de gehele podcastserie.

10 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld

10.1 Appellanten hebben in eerste aanleg uitdrukkelijk aangevoerd dat de podcastserie geen reeks op zichzelf staande feitelijke mededelingen is, maar een bewust geconstrueerde verhalende productie, waarin door de keuze van thema's, citaten, voice-over, volgorde en toon een bepaald beeld van appellanten wordt opgebouwd. In de dagvaarding is dat verwoord als het *‘narratief dat Mondex en Palmer ervoor zorgen dat mensen kunstwerken krijgen die eigenlijk in musea horen te hangen en dat Mondex daarbij als profiteur van een vermeende ‘holocaustindustrie’ miljoenen opstrijkt’* (dagvaarding, par. 4.1; zie ook par. 5.2 en 19.24).

- 10.2 Dit is niet alleen algemeen gesteld, maar in de dagvaarding concreet uitgewerkt. Appellanten hebben daarin aangevoerd dat:
- in de podcastserie wordt voortgebouwd op de suggestie dat geen sprake was van roofofstal of dat de zaak in elk geval twijfelachtig was;
 - de podcastserie herhaaldelijk de indruk wekt dat het schilderij is ‘weggegeven’ in plaats van rechtmatig gerestitueerd;
 - appellanten worden geplaatst in een reeks suggestieve en grievende kwalificaties (*‘premiejager’*, *‘ambulance chaser’*, verwijzingen naar een vermeende *‘holocaustindustrie’* en *‘Shoah business’*); en
 - dat deze elementen gezamenlijk het schadelijke beeld oproepen dat appellanten een moreel dubieuze, door financieel belang gedreven rol vervullen in een twijfelachtige restitutie.
- 10.3 Tijdens de mondelinge behandeling van 31 maart 2026 is dit punt expliciet gemaakt. Namens appellanten is ter zitting opgemerkt dat *‘deze zaak gaat om het narratief van de podcast’* en dat het geheel van de podcastserie ertoe dient een negatief beeld van appellanten te ondersteunen. Daarmee staat buiten twijfel dat dit niet een pas in appel opgeworpen abstractie is, maar de kern van de zaak zoals die reeds in eerste aanleg is gepresenteerd.

11 Het verweer van NRC

- 11.1 NRC heeft daartegenover aangevoerd dat de podcastserie een genuanceerde en onderzoekende reconstructie is waarin verschillende perspectieven aan bod komen en waarin de makers uiteindelijk niet concluderen dat restitutie onterecht was. NRC heeft in de conclusie van antwoord gesteld dat de podcastserie een verhalend medium is waarin *‘de gewraakte uitingen moeten worden beoordeeld in samenhang met de gehele podcast’*, dat podcasts *‘verhalend en beschouwend van aard’* zijn en dat de luisteraar wordt *‘meegenomen in een zoektocht, niet in een eenduidige conclusie’* (CvA NRC, par. 7.6-7.7).
- 11.2 In de pleitnotities van 31 maart 2026 heeft NRC dat verder uitgewerkt door te stellen dat de podcastserie *‘een genuanceerd beeld’* schetst, dat zij *‘van alle kanten belicht’* hoe het tot restitutie van de Kandinsky is gekomen, en dat uiteindelijk zelfs de podcastmakers niet tot dezelfde conclusie komen: Van Os zou vinden dat de gemeente te snel heeft gehandeld, terwijl Kollau meent dat het schilderij terecht is gerestitueerd (pleitnotities NRC, par. 3.1-3.10).
- 11.3 Met andere woorden: NRC beroept zich nadrukkelijk op het totaalbeeld van de podcastserie ter verdediging van haar handelwijze.

12 Waarom het oordeel van de rechtbank onjuist is

- 12.1 De rechtbank had de podcastserie als één samenhangend geheel moeten beoordelen en niet mogen volstaan met een beoordeling per afzonderlijke uiting. Deze grief ziet op de kwalificatie van de podcastserie als één integrale, narratieve productie; de vraag hoe die publicatie op de gemiddelde luisteraar inwerkt, komt afzonderlijk aan de orde in grief IV. In een geval als het onderhavige, waarin het gaat om een verhalende, in afleveringen opgebouwde media-uiting, kan de rechter de vraag naar de onrechtmatigheid daarom niet afdoen door afzonderlijke uitingen geïsoleerd te beoordelen, maar moet de publicatie als één samenhangend geheel worden beoordeeld. Een geïsoleerde beoordeling van afzonderlijke passages doet geen recht aan de betekenis die deze passages uitsluitend in hun onderlinge samenhang verkrijgen.
- 12.2 De rechtbank miskent dat het hier niet gaat om een los artikel of een enkel citaat, maar om een achtdelige narratieve podcastserie van meer dan vijf uur, waarin de luisteraar geen juridisch

overzicht krijgt, maar stap voor stap wordt meegenomen in een journalistiek geconstrueerd verhaal.

- 12.3 In een dergelijk medium zijn de volgorde van presenteren, de terugkerende thema's, de wisselwerking tussen voice-over, interviewfragmenten en reflectie, en de herhaling van suggestieve lijnen van doorslaggevend belang voor de wijze waarop het publiek de inhoud waarneemt.
- 12.4 De rechtbank had daarom niet mogen volstaan met het afleiden van een beslissende betekenis uit het slotcitaat uit aflevering 8. De vraag is immers niet of in de laatste minuten Kollau alsnog opmerkt dat het schilderij terecht is gerestitueerd, maar of de gehele serie in haar opbouw bij de gemiddelde luisteraar een negatief, verdachtmakend of misleidend beeld van appellanten oproept. Dat beeld van appellanten blijft ook in de laatste aflevering onverkort van kracht.
- 12.5 Dat is in lijn met de rechtspraak waarin wordt benadrukt dat uitingen in hun context moeten worden beoordeeld. NRC heeft zich daar in eerste aanleg zelf op beroepen (CvA NRC, par. 7.4-7.7), en ook de rechtspraak waarop NRC zich beroept gaat uit van contextuele en integrale beoordeling (vgl. HR 9 oktober 2001, NJ 2002/76, ECLI:NL:HR:2001:ZD2776, rov. 5.4.1, door NRC zelf aangehaald in CvA NRC, par. 7.4, waar is overwogen dat een passage '*niet op zichzelf gelezen moet worden, doch in samenhang met de overige inhoud*' van de publicatie). Dat uitgangspunt brengt mee dat de rechtbank de podcastserie in haar geheel had moeten beoordelen en niet had mogen volstaan met een beoordeling per afzonderlijke uiting (HR 24 juni 1983, ECLI:NL:HR:1983:AD2221).
- 12.6 Voor zover de rechtbank in rov. 4.10 heeft geoordeeld dat de keuze voor de invalshoek '*teruggegeven of weggegeven*' als zodanig niet onrechtmatig kan zijn, miskent de rechtbank dat appellanten niet klagen over het bestaan van een journalistieke invalshoek, maar over de wijze waarop die invalshoek door selectie, framing, herhaling en montage is uitgewerkt tot een misleidende voorstelling van appellanten. Daarbij is van belang dat de aldus opgeroepen voorstelling steunt op feitelijke premissen die appellanten gemotiveerd hebben bestreden. Het gaat onder meer om de suggesties dat geen sprake was van roofofstal, dat de restitutie onvoldoende was gefundeerd en dat appellanten daarbij hoofdzakelijk uit financieel eigenbelang handelden.
- 13 De rechtbank kent ten onrechte doorslaggevend gewicht toe aan aflevering 8**
- 13.1 De rechtbank baseert haar oordeel in beslissende mate op het slot van de podcast, waarin Kollau zegt dat zij uiteindelijk vindt dat het schilderij terecht is teruggegeven. Op grond daarvan concludeert de rechtbank dat sprake is van een uitkomst die 'haaks staat' op het door appellanten gestelde narratief (rov. 4.14).
- 13.2 Dat is een onjuiste benadering. Een publicatie kan eindigen met een genuanceerde of zelfs gunstige conclusie, maar gedurende haar opbouw toch een suggestief en reputatieschadelijk beeld creëren. De conclusie van Kollau in aflevering 8 kan daarom niet zonder meer beslissend zijn voor de vraag welk totaalbeeld de podcastserie van appellanten oproept. De betekenis van de slotaflevering, het bereik daarvan en de vraag of zij de eerder opgebouwde indruk daadwerkelijk heeft geneutraliseerd, worden afzonderlijk behandeld in grief III.
- 14 Het narratief zit in de opbouw, niet alleen in de eindconclusie**
- 14.1 De wijze waarop de podcastserie gedurende meerdere afleveringen een bepaald beeld van appellanten opbouwt blijkt niet uit één expliciete slotconclusie, maar uit de wijze waarop door de serie heen bepaalde suggesties worden opgebouwd en versterkt. Deze suggesties worden niet

neutraal gepresenteerd, maar zodanig ingekleed dat bij de luisteraar de indruk ontstaat dat de restitutie onterecht of althans twijfelachtig is en dat appellanten daarvan profiteren.

- 14.2 Daarmee wordt impliciet verondersteld dat deze voorstelling ook feitelijk juist is, terwijl appellanten juist die onderliggende premissen in eerste aanleg concreet en systematisch hebben betwist. Onder de suggesties vallen:
- de gekozen centrale vraag of het schilderij is ‘weggegeven’ of ‘teruggegeven’³;
 - de doorlopende suggestie dat Irma Klein zelf en mogelijk vrijwillig heeft geveild;⁴
 - de herhaalde nadruk op twijfel over roofofstal;⁵
 - de terugkerende problematisering van erfgenamen;⁶ en
 - het plaatsen van appellanten binnen een rij van moreel beladen kwalificaties over geld verdienen aan restitutie.⁷

Illustratief is dat in de podcastserie wordt gesproken over ‘*there’s no business like Shoah business*’ (dagvaarding, par. 19.12; podcast, afl. 5, circa 37:00). Die kwalificatie staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een reeks vergelijkbare framingelementen en associaties waarin de activiteiten van appellanten worden geplaatst, waaronder verwijzingen naar een vermeende ‘*holocaustindustrie*’ en het benadrukken van financieel gewin. Deze elementen versterken bij de luisteraar de feitelijke indruk dat de restitutie onterecht of althans twijfelachtig is en dat appellanten daarvan profiteren, zonder dat voor die indruk een toereikende feitelijke basis wordt geboden. Daarmee is sprake van een misleidende feitelijke voorstelling.

- 14.3 Dat dit ook volgens NRC zelf de structuur van de podcastserie vormt, blijkt uit haar pleitnotities, waarin wordt gesteld dat ‘*de vraag of de restitutie terecht was of niet*’ gedurende de podcastserie terugkomt en dat de podcastmakers ‘*stap voor stap uiteenzetten*’ hoe de gemeente tot teruggave is gekomen (pleitnotities, par. 1.2-1.3 en 3.1-3.4).

- 14.4 NRC erkent dus zelf het bestaan van een centrale verhaallijn, maar ontkent de juridische relevantie daarvan voor appellanten. Dat is precies de denkfout die de rechtbank heeft overgenomen.

15 NRC’s beroep op ‘genuanceerd geheel’ is innerlijk inconsistent

- 15.1 In de conclusie van antwoord heeft NRC appellanten verweten dat zij fragmenten uit hun context halen, en heeft zij betoogd dat de uitingen in samenhang met de gehele podcastserie moeten worden beoordeeld (CvA, par. 7.4-7.7).

- 15.2 Tegelijkertijd heeft NRC in diezelfde conclusie, en vervolgens ook in de pleitnotities, grote delen van de podcastserie verdedigd door ze los te kwalificeren als waardeoordelen, suggesties of boodschappen van derden. Daarmee gebruikt NRC beurtelings de contextbenadering wanneer dat haar uitkomt om de podcastserie als ‘genuanceerd geheel’ neer te zetten; en de fragmentbenadering wanneer dat haar uitkomt om individuele schadelijke elementen af te zonderen en te neutraliseren.

- 15.3 De rechtbank heeft deze innerlijke spanning in het NRC-verweer niet onderkend, en heeft zelf uiteindelijk dezelfde fout gemaakt: de rechtbank verwerpt de narratieklacht met verwijzing

³ Dagvaarding 4.1, 5.2, 14.1-14.9

⁴ Dagvaarding, 10.1-11.11.

⁵ Dagvaarding, 13.1-13.4, in samenhang met 9.1-9.2 en 11.1-11.11.

⁶ Dagvaarding, 17.1-17.13 en 18.1-18.5.

⁷ Dagvaarding, 19.1-19.29, in het bijzonder 19.7-19.16 en 19.24-19.29.

naar het einde van de podcast, maar beoordeelt de door appellanten aangevoerde schadelijke elementen verder grotendeels geïsoleerd.

16 De eigen stukken van NRC bevestigen veeleer het bestaan van een narratief

- 16.1 Opvallend is dat NRC in haar pleitnotities zelf een sterk narratieve inleiding kiest. Zij opent met beschouwingen over de naoorlogse behandeling van Joden in Nederland, de morele gevoeligheid van roofkunst, de vraag of het schilderij is ‘teruggegeven’ of ‘weggegeven’, en de rol van ‘*roofkunst bemiddelaars als Mondex*’ met ‘*groot financieel belang*’ bij teruggaaf (pleitnotities NRC, par. 1.1-1.3).
- 16.2 Daarmee laat NRC zelf zien dat de kwestie niet neutraal of mededelend is gepresenteerd, maar wordt geplaatst binnen een breder verhaal over roofkunst, restitutie en de rol van appellanten daarin. In dezelfde pleitnotities wordt bovendien uitdrukkelijk betoogd dat Palmer ‘*meer moet dulden*’, onder meer vanwege zijn hoge vergoeding, zijn publieke opstelling en de felheid van zijn eigen debatstijl (pleitnotities NRC, par. 5.1-5.3).
- 16.3 Dit bevestigt niet dat de podcastserie appellanten neutraal heeft behandeld, maar juist dat NRC zelf hun positie plaatst in een normatief kader waarin hun handelwijze kritisch en verdachtmakend wordt gezien.
- 16.4 NRC kan zich in dezelfde procedure niet beroepen op de neutraliteit en genuanceerdheid van de podcastserie, terwijl zij haar eigen processtandpunten formuleert in termen die aansluiten bij de wijze waarop appellanten in de podcastserie worden gepresenteerd. Haar verwijzingen naar ‘*roofkunstbemiddelaars als Mondex*’ met een ‘*groot financieel belang*’ en haar stelling dat Palmer ‘*meer moet dulden*’ vanwege zijn hoge vergoeding laten zien dat ook NRC zelf gewicht toekent aan de financiële belangen en motieven van appellanten. Daarmee wordt bevestigd dat deze elementen een wezenlijk onderdeel vormen van de wijze waarop appellanten in de podcastserie worden neergezet. De rechtbank heeft niet kenbaar onder ogen gezien dat dit moeilijk verenigbaar is met het standpunt dat de podcastserie appellanten neutraal presenteert.
- ## **17 Het oordeel van de rechtbank miskent de werking van framing en montage**
- 17.1 Dit volgt ook uit de wijze waarop framing en montage de betekenis van de podcastserie bepalen. Het reputatieschadelijke karakter van een media-uiting kan immers schuilen in de keuze welke stemmen worden versterkt en welke worden gerelativeerd; de wijze waarop citaten worden gemonteerd; de overgang van historische twijfel naar actuele kritiek; en de framing van één actor als spil in een problematische ontwikkeling.
- 17.2 De podcastserie is geen neutrale weergave van standpunten, maar een redactioneel gecomponeerde productie. Ook daarom is de conclusie van de rechtbank dat de door appellanten gestelde narratiefwerking ‘*geen stand houdt*’ ontoereikend gemotiveerd. De rechtbank heeft immers niet werkelijk onderzocht hoe de betreffende onderdelen in hun samenhang op de luisteraar inwerken, maar slechts naar het slot van aflevering 8 verwezen.
- 17.3 Daarmee miskent de rechtbank de wezenlijke rol van framing, opbouw en montage in de journalistieke berichtgeving. Dat is temeer problematisch nu NRC zich er zelf op beroept dat de podcastserie een beschouwend, verhalend en gelaagd medium is (CvA NRC, par. 7.6-7.7).
- ## **18. Conclusie**
- 18.1 De rechtbank heeft de podcastserie ten onrechte niet als één integrale verhalende publicatie beoordeeld, maar de narratiefklaar van appellanten onjuist afgedaan met verwijzing naar een

slotconclusie van één van de makers in aflevering 8, hoewel ook die slotaflevering het negatieve beeld van appellanten niet wegneemt.

- 18.2 Daarmee heeft de rechtbank miskend dat het reputatieschadelijke karakter van de podcastserie juist schuilt in de cumulatieve werking van opbouw, selectie, herhaling, toon en framing, en heeft de rechtbank het toepasselijke toetsingskader miskend. Het bestreden oordeel in rov. 4.14–4.16 kan daarom niet in stand blijven.

GRIEF III

Ten onrechte heeft de rechtbank doorslaggevend gewicht toegekend aan de slotaflevering van de podcastserie en miskend dat een latere nuancering de reeds opgebouwde reputatieschadelijke indruk niet zonder meer opheft.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.14–4.16, voor zover de rechtbank doorslaggevend gewicht toekent aan de slotaflevering van de podcast.

19 Bestreden oordeel

- 19.1 De rechtbank heeft in rov. 4.14 haar oordeel in beslissende mate gebaseerd op de inhoud van de laatste aflevering van de podcast. Zij overweegt:

‘Uiteindelijk komen zij tot de conclusie dat het al met al toch terecht is dat het schilderij is gerestitueerd. Dit staat haaks op het door Mondex en Palmer gestelde narratief van de podcastmakers dat het schilderij ten onrechte is gerestitueerd aan de erfgenamen.’

- 19.2 Op grond van deze overweging komt de rechtbank tot het oordeel dat de stellingen van appellanten over het narratief geen stand houden (rov. 4.15-4.16).

20 Waarom dit oordeel onjuist is

- 20.1 Met dit oordeel heeft de rechtbank miskend dat de beoordeling van een publicatie niet kan worden gereduceerd tot een (al dan niet relativerende) slotpassage. Door dit wel te doen heeft de rechtbank het toepasselijke toetsingskader miskend. De vraag of een publicatie onrechtmatig is, hangt af van de indruk die die publicatie als geheel bij het relevante publiek wekt, en niet uitsluitend van de formele eindconclusie. Dat betekent niet dat een latere nuancering irrelevant is, maar wel dat moet worden onderzocht of die nuancering de eerder opgebouwde indruk daadwerkelijk neutraliseert.
- 20.2 Dat volgt uit het vaste toetsingskader voor uitlatingen in de media, waarin alle omstandigheden van het geval in onderling verband moeten worden beoordeeld, waaronder de inhoud, de inkleding en de wijze van presenteren (HR 24 juni 1983, ECLI:NL:HR:1983:AD2221). Dat sluit bovendien aan bij het eigen standpunt van NRC dat de podcastserie in samenhang met de gehele opbouw moet worden beoordeeld, inclusief interviews, reflectie en uiteindelijke conclusie (CvA NRC, par. 7.4-7.7).
- 20.3 De rechtbank heeft dit uitgangspunt onvoldoende toegepast, doordat zij doorslaggevende betekenis heeft toegekend aan één passage uit aflevering 8, zonder te onderzoeken of en in hoeverre die passage de eerdere, door appellanten gestelde schadelijke beeldvorming neutraliseert.

21 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld

- 21.1 Appellanten hebben in eerste aanleg expliciet aangevoerd dat een correctie of relativering op één moment in de podcastserie een deel van het publiek mogelijk niet bereikt. In de dagvaarding

is erop gewezen dat het zeer wel mogelijk is de serie in delen te beluisteren, zodat een slechts op één moment aangebrachte relativering of correctie een deel van het publiek mogelijk niet bereikt (dagvaarding, par. 7.2). Dezelfde omstandigheid is relevant voor het gewicht dat kan worden toegekend aan de relativiserende conclusie in de slotaflevering.

- 21.2 Daarnaast hebben appellanten uiteengezet dat het negatieve beeld van hun rol niet voortvloeit uit één expliciete eindconclusie, maar uit de geleidelijke opbouw van suggesties, framing en associaties gedurende de serie. Daarbij hebben appellanten onder meer gewezen op de wijze waarop in de podcastserie de vraag wordt opgeworpen of het schilderij niet veeleer is ‘weggegeven’ dan rechtmatig gerestitueerd, op de herhaald terugkerende twijfel of wel sprake is van roofkunst, en op de context waarin appellanten worden geplaatst in verband met kwalificaties als ‘*holocaustindustrie*’ en ‘*Shoah business*’, waarbij hun financiële belang nadrukkelijk wordt belicht (dagvaarding, par. 4.1, 5.2 en 19.12 e.v.).
- 21.3 Daarmee hebben appellanten uitdrukkelijk betoogd dat het reputatieschadelijke effect zich reeds voordoet tijdens de opbouw van de serie, en niet pas bij de uiteindelijke slotafweging.
- 21.4 Het feit dat niet iedere luisteraar aflevering 8 bereikt, ondersteunt de stelling van appellanten dat de door eerdere afleveringen opgebouwde beeldvorming niet noodzakelijk wordt geneutraliseerd door de slotaflevering.

22 Het verweer van NRC

- 22.1 NRC heeft zich op het standpunt gesteld dat de podcastserie in haar context moet worden beoordeeld en dat de uiteindelijke conclusie van de makers relevant is voor die beoordeling. Volgens NRC komen in de podcastserie verschillende invalshoeken en meningen aan de orde en hebben appellanten de passages waarin zij worden besproken ten onrechte zonder de context van de podcast aangehaald (CvA NRC, par. 7.6-7.7; pleitnotities NRC, par. 3.8-3.10; rov. 4.12-4.14 van het bestreden vonnis). Daarmee heeft NRC zelf onderkend dat niet één afzonderlijke passage beslissend is, maar dat het gaat om de werking van de podcastserie als geheel.
- 22.2 In de conclusie van antwoord heeft NRC aangevoerd dat podcasts ‘*verhalend en beschouwend van aard*’ zijn en dat de luisteraar wordt meegenomen ‘*in een zoektocht, niet in een eenduidige conclusie*’ (CvA NRC, par. 7.6), en dat uitingen moeten worden beoordeeld ‘*in samenhang met het geheel — met de opbouw, interviews, reflectie en uiteindelijke conclusie*’ (CvA NRC, par. 7.7).
- 22.3 In haar pleitnotities heeft NRC vervolgens benadrukt dat de podcastserie uitmondt in verschillende eindconclusies van de makers, waarbij Kollau tot het oordeel komt dat restitutie terecht was en Van Os vooral procedurele kanttekeningen plaatst (pleitnotities NRC, par. 3.8-3.10).

23 Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd

- 23.1 De rechtbank heeft het verweer van NRC in zoverre gevolgd dat zij doorslaggevend gewicht heeft toegekend aan de slotaflevering, en met name aan de conclusie van één van de makers.
- 23.2 De rechtbank heeft miskend dat uit het eigen verweer van NRC juist volgt dat de podcastserie een geleidelijke verhalende opbouw kent. Indien die opbouw beslissend is voor de beoordeling, kan niet worden volstaan met het aanwijzen van een slotpassage die — in isolatie bezien — minder belastend is voor appellanten. Dat geldt temeer nu reeds gedurende de eerdere afleveringen sterk normatief geladen kwalificaties worden gebruikt, zoals de herhaalde suggestie dat ‘*je roofkunst wordt misschien wel weer voor de tweede keer geroofd*’

(dagvaarding, par. 14.1 sub a e.v.; podcast, onder meer afl. 1, 05:37), waarmee ver vóór de slotaflevering een negatief en verdachtmakend kader wordt gecreëerd waarin de rol van appellanten wordt geplaatst.

- 23.3 De conclusie in de slotaflevering neemt bovendien niet weg dat de podcastserie eerder het beeld heeft opgebouwd dat het schilderij zonder voldoende feitelijke en juridische grondslag is ‘weggegeven’. Daarbij blijven de eerdere feitenvaststelling door de Restitutiecommissie, de aanbevelingen van de Evaluatiecommissie-Kohnstamm, het daarop gewijzigde toetsingskader en de op die grond genomen beslissing van de gemeente Amsterdam om tot restitutie over te gaan in de podcastserie onvoldoende in beeld. Ook het Stedelijk Museum heeft met die restitutie ingestemd (dagvaarding, par. 2.5-2.7, 12.2-12.4 en 14.6-14.13). Zonder deze omstandigheden in de beoordeling te betrekken, kan de conclusie dat het schilderij uiteindelijk terecht is gerestitueerd de eerder opgebouwde indruk van een onzorgvuldige of onvoldoende gefundeerde restitutie niet zonder meer neutraliseren.
- 23.4 De rechtbank had moeten onderzoeken hoe de verschillende elementen van de podcastserie zich tot elkaar verhouden en of de slotopmerking daadwerkelijk de eerder opgebouwde indruk neutraliseert. Dat onderzoek ontbreekt.
- 24. Veronderstellingen over de wijze van beluistering en incidentele vordering 194/195 Rv**
- 24.1 De rechtbank gaat impliciet uit van een luisteraar die de gehele serie integraal beluistert; alle afleveringen in samenhang beoordeelt; en de slotaflevering daadwerkelijk in zijn oordeel betreft.
- 24.2 Dat uitgangspunt is onjuist, omdat het uitgaat van een onjuiste voorstelling van de feitelijke consumptie van de podcastserie door het publiek. Bij de beoordeling van media-uitingen dient te worden uitgegaan van de indruk die de uiting maakt op het relevante publiek, gezien in het licht van alle omstandigheden van het geval, waaronder de wijze van presentatie en verspreiding. Dit brengt mee dat de rechter dient aan te sluiten bij de wijze waarop de uiting door het publiek wordt geconsumeerd, en niet bij een hypothetische situatie waarin iedere ontvanger de volledige publicatie integraal tot zich neemt. Appellanten hebben juist aangevoerd dat een podcastserie naar haar aard gefragmenteerd en niet noodzakelijk integraal wordt beluisterd, zodat een latere nuancering een deel van het publiek niet bereikt (dagvaarding, par. 7.2). Het tegendeel zou ertoe leiden dat een medium zich aan aansprakelijkheid kan onttrekken door een relativerende passage op een moment te plaatsen waarvan niet kan worden aangenomen dat het publiek die passage daadwerkelijk bereikt. Dat is niet het toetsingskader.
- 24.3 Juist omdat de rechtbank aan de slotaflevering een belangrijke rol heeft toegekend bij haar beoordeling van de podcastserie als geheel, is van belang in welke mate die aflevering daadwerkelijk is beluisterd. Indien de slotaflevering aanzienlijk minder luisteraars heeft bereikt dan de eerdere afleveringen, is dat van betekenis voor het gewicht dat aan die aflevering kan worden toegekend bij de beoordeling van de vraag of de in eerdere afleveringen opgebouwde indruk daadwerkelijk is genuanceerd of gecorrigeerd.
- 24.4 Mede daarom hebben appellanten NRC bij brief van 2 juli 2026 op de voet van artikel 194 Rv verzocht om verstrekking van de luisterbereikcijfers per afzonderlijke aflevering. NRC heeft zich bij e-mail van 28 juli 2026 op het standpunt gesteld dat zij niet gehouden is die gegevens te verstrekken.
- 24.5 Nadat appellanten bij e-mail van 10 augustus 2026 hadden verduidelijkt dat hun verzoek specifiek zag op de luister- of downloadcijfers per afzonderlijke aflevering, heeft NRC op 31

augustus 2026 uitsluitend cijfers verstrekt voor de podcastserie als geheel (**productie HB 1**). Bij e-mail van 4 september 2026 hebben appellanten erop gewezen dat deze cijfers niet de gevraagde informatie bevatten en daarbij verwezen naar productie 19, waarin NRC zelf luistercijfers van een afzonderlijke aflevering heeft overgelegd.

- 24.6 NRC heeft daarop gesteld dat zij niet gehouden is aanvullende gegevens te verzamelen, te genereren of op te stellen. Bij e-mail van 7 september 2026 hebben appellanten uiteengezet dat hun verzoek niet ziet op het creëren van nieuwe gegevens, maar op verstrekking van bestaande dan wel eerder beschikbare luistercijfers per aflevering en per week. Daarbij hebben appellanten NRC tevens verzocht toe te lichten hoe productie 19 tot stand is gekomen, uit welke bron de daarin opgenomen cijfers afkomstig waren en waarom vergelijkbare gegevens voor de overige afleveringen niet kunnen worden verstrekt. Aan dat verzoek heeft NRC geen gehoor gegeven. NRC heeft niet toegelicht of de gevraagde gegevens nog beschikbaar zijn, of zij daartoe nog toegang heeft en, zo niet, wat met de eerder beschikbare gegevens is gebeurd.
- 24.7 Dat de cijfers voor de podcastserie als geheel geen inzicht geven in het bereik van de afzonderlijke afleveringen, blijkt reeds uit de beschikbare gegevens. NRC heeft in eerste aanleg als productie 19 luistercijfers overgelegd voor aflevering 5. Vergelijking van die gegevens met de door NRC op 31 augustus 2026 verstrekte cijfers voor de podcastserie als geheel laat zien dat uit die totaalcijfers niet kan worden afgeleid hoe de downloads over de afzonderlijke afleveringen waren verdeeld en evenmin welk bereik de slotaflevering had. Zonder de luistercijfers per afzonderlijke aflevering kan daarom niet worden vastgesteld welk bereik de slotaflevering daadwerkelijk heeft gehad en welk gewicht daaraan bij de beoordeling van de podcastserie als geheel kan worden toegekend.
- 24.8 Tegen deze achtergrond valt zonder nadere toelichting niet goed in te zien waarom NRC thans niet of niet meer zou kunnen beschikken over luistercijfers van de afzonderlijke afleveringen. In elk geval staat vast dat NRC in eerste aanleg zelf beschikte over, of toegang had tot, luistergegevens die per aflevering en per week waren gespecificeerd en deze gegevens voldoende relevant achtte om deze als productie in het geding te brengen. NRC heeft niet toegelicht uit welke bron de in productie 19 opgenomen gegevens afkomstig zijn en waarom gegevens uit diezelfde bron niet voor de overige afleveringen kunnen worden verstrekt. Ondanks herhaalde verzoeken van appellanten heeft NRC evenmin inzicht gegeven in de beschikbaarheid van vergelijkbare gegevens voor de overige afleveringen.
- 24.9 De rechtbank heeft niet onderzocht in welke mate de slotaflevering daadwerkelijk is beluisterd. Haar oordeel berust daarmee op de niet onderzochte veronderstelling dat de luisteraar de podcastserie integraal beluistert en de slotaflevering daadwerkelijk in zijn oordeel betreft. De thans beschikbare cijfers bevestigen dat die veronderstelling niet zonder nader onderzoek kan worden aanvaard. De rechtbank is aldus uitgegaan van een onjuiste en te abstracte voorstelling van de gemiddelde luisteraar en heeft zonder voldoende feitelijke grondslag doorslaggevend gewicht toegekend aan de vermeende neutraliserende werking van de slotaflevering.
- 24.10 Tegen deze achtergrond hebben appellanten een voldoende belang bij inzage in de luistercijfers per afzonderlijke aflevering. Zonder die gegevens kan immers niet worden vastgesteld welk bereik de slotaflevering daadwerkelijk heeft gehad en welk gewicht daaraan bij de beoordeling van de podcastserie als geheel kan worden toegekend. De gevraagde gegevens zijn voldoende bepaald, bevinden zich onder NRC en zijn rechtstreeks relevant voor de beoordeling van deze grief. Appellanten verzoeken het hof daarom, bij incidentele vordering op de voet van artikel 195 Rv in verbanding met artikel 194 Rv, NRC te bevelen inzage, afschrift of uittreksel te verstrekken van de luistercijfers per afzonderlijke aflevering en per week van de podcastserie,

althans van de gegevens waaruit het aantal beluisteringen per afzonderlijke aflevering en per week blijkt.

- 24.11 Deze incidentele vordering moet worden onderscheiden van de in eerste aanleg ingestelde vorderingen tot het verstrekken van afschrift van, subsidiair inzage in, gegevens over de partijen aan wie NRC rechten met betrekking tot de podcastserie heeft verleend en de voorwaarden waaronder die rechten zijn verleend. Appellanten handhaven die vorderingen in hoger beroep. Zij komen echter pas aan de orde indien en voor zover de primaire vordering tot het offline halen en offline houden van de podcastserie wordt toegewezen. De thans ingestelde incidentele vordering heeft een ander doel. De nu gevraagde luistercijfers zijn nodig voor de beoordeling van dit hoger beroep, in het bijzonder voor de vraag welk gewicht kan worden toegekend aan de vermeende neutraliserende werking van de slotaflevering. Appellanten verzoeken het hof daarom eerst en afzonderlijk op deze incidentele vordering te beslissen. NRC heeft de gevraagde luistercijfers ondanks de voorafgaande verzoeken van appellanten niet verstrekt. Appellanten zijn daardoor genoodzaakt deze incidentele vordering in te stellen. Zij verzoeken het hof NRC bij toewijzing daarvan tevens te veroordelen in de kosten van het incident.

25 De seriële aard van de podcastserie is miskend

- 25.1 De rechtbank heeft miskend dat het hier gaat om een serie van acht afleveringen, die elk zelfstandig worden gepubliceerd en beluisterd.
- 25.2 Dat betekent dat de reputatieschade al kan ontstaan bij het horen van een of meerdere eerdere afleveringen en dat een eventuele nuancering in een latere aflevering die schade niet zonder meer opheft.
- 25.3 Dit geldt temeer nu de door appellanten aangevoerde schadelijke elementen — waaronder de terugkerende suggesties dat het schilderij mogelijk niet als roofkunst kwalificeert, dat sprake zou kunnen zijn van een situatie waarin het werk is ‘weggegeven’, en de koppeling van die twijfel aan het door appellanten nagestreefde financiële belang — zich niet beperken tot de slotaflevering, maar verspreid over de gehele serie voorkomen, terwijl appellanten in dat verband tevens worden geplaatst in de context van uitlatingen over een vermeende ‘*holocaustindustrie*’ en ‘*Shoah business*’ (dagvaarding, par. 4.1, 5.2 en 19.12 e.v.).
- 25.4 Niet iedere luisteraar zal alle afleveringen van de podcastserie hebben beluisterd. Een aanzienlijk deel van het publiek zal slechts een deel van de afleveringen horen of afleveringen slechts gedeeltelijk beluisteren. Dit brengt mee dat de beeldvorming ten aanzien van appellanten mede wordt bepaald door afzonderlijke afleveringen en niet uitsluitend door de serie als geheel. Dit onderstreept dat de beoordeling van de podcastserie niet kan worden beperkt tot een abstract oordeel over de serie als geheel, maar rekening moet houden met de wijze waarop verschillende onderdelen van de podcastserie het publiek in de praktijk bereiken en beïnvloeden. Dat dit risico zich in de praktijk heeft verwezenlijkt, wordt ondersteund door de verklaring van een voor Mondex werkzame herkomstonderzoeker (**productie HB 2**). Zij beschrijft gesprekken met luisteraars die uit de podcast een uitgesproken negatief beeld van de restitutie en de rol van appellanten hadden overgehouden, maar de laatste aflevering niet hadden beluisterd.

26 Interne spanning in het oordeel van de rechtbank

- 26.1 Het oordeel van de rechtbank bevat bovendien een interne spanning.
- 26.2 Enerzijds erkent zij dat de podcastserie een onderzoekend, verhalend karakter heeft en dat verschillende perspectieven worden gepresenteerd (rov. 4.14), maar anderzijds reduceert zij de beoordeling van het gestelde narratief tot de eindconclusie van één van de makers.

- 26.3 Deze benadering is niet verenigbaar met de door de rechtbank zelf gehanteerde contextuele benadering elders in het vonnis, en evenmin met het door NRC verdedigde uitgangspunt dat de podcastserie als geheel moet worden beoordeeld (CvA, par. 7.4-7.7).

27 Conclusie

- 27.1 De conclusie is dat de rechtbank ten onrechte doorslaggevend gewicht heeft toegekend aan de slotaflevering van de podcastserie en daarmee het toepasselijke toetsingskader heeft miskend bij de beoordeling van de gestelde onrechtmatigheid.
- 27.2 De rechtbank heeft miskend dat een latere nuancering of relativering niet zonder meer de reeds opgebouwde reputatieschadelijke indruk wegneemt, en heeft bovendien onvoldoende rekening gehouden met de wijze waarop een podcastserie in de praktijk wordt beluisterd. Het bestreden oordeel in rov. 4.14-4.16 kan reeds om die reden niet in stand blijven.

GRIEF IV

Ten onrechte heeft de rechtbank bij de beoordeling van de podcastserie een te geïnformeerde en te contextbewuste maatstaf van de gemiddelde luisteraar gehanteerd.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.9 en 4.25, waarin de rechtbank een onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar hanteert.

28 Bestreden oordeel

- 28.1 De rechtbank heeft in rov. 4.9 overwogen:
‘Opgemerkt wordt verder dat het de podcastmakers vrij staat om een niet nader geïntroduceerde voice-over (in dit geval Adriaan van Dis, een zeer herkenbare stem in Nederland, zoals NRC terecht heeft betoogd) te gebruiken om de podcast in te leiden of om verhaalelementen en verhaallijnen aaneen te spreken. Een dergelijke voice-over behoeft niet deskundig op het gebied van restitutie van roofofstal te zijn. Het betreft hier redactionele keuzes, waarin NRC een grote mate van vrijheid toekomt.’
- 28.2 Verder heeft de rechtbank in rov. 4.25 overwogen:
‘Voor zover de gemiddelde luisteraar uit de podcast heeft afgeleid dat de makers van mening zijn dat Mondex en Palmer kunnen worden beschouwd als ‘profiteur’ van de ‘holocaustindustrie’, valt dat niet aan de podcastmakers toe te rekenen.’
- 28.3 Deze overwegingen laten zien dat de rechtbank haar beoordeling baseert op een bepaalde voorstelling van de ‘gemiddelde luisteraar’. Juist die voorstelling is onjuist.

29 Waarom dit oordeel onjuist is

- 29.1 Met rov. 4.9 en 4.25 heeft de rechtbank miskend dat de maatstaf van de gemiddelde luisteraar moet aansluiten bij de wijze waarop een publicatie in werkelijkheid door het publiek wordt waargenomen. Het gaat niet om een ideaaltypische, cultureel zeer ingevoerde en analytisch luisterende ontvanger, maar om een reële gemiddelde luisteraar die de podcastserie beluistert zoals podcasts in de praktijk worden geconsumeerd.
- 29.2 Het gaat niet om een abstracte beoordeling van oplettendheid of analytisch vermogen, maar om de vraag hoe de concrete vormgeving van de publicatie — waaronder opbouw, montage, voice-over en framing — feitelijk doorwerkt in de perceptie van het publiek en daarmee in de betekenis die aan de inhoud wordt toegekend. Juist die redactionele vormgeving is bepalend voor de wijze waarop de luisteraar de podcastserie begrijpt.

29.3 Dat volgt uit het vaste toetsingskader voor uitlatingen in de media, waarin alle omstandigheden van het geval in onderling verband moeten worden beoordeeld, waaronder de inhoud, de inkleding en de wijze van presentatie.⁸ Dat sluit bovendien aan bij het eigen standpunt van NRC dat uitingen in hun context en naar hun feitelijke presentatie moeten worden beoordeeld (CvA NRC, par. 7.4-7.7). Dit brengt mee dat moet worden uitgegaan van de feitelijke wijze waarop het publiek de podcastserie beluistert, en niet van een ideaaltypische luisteraar.

29.4 Daaruit volgt dat de rechter bij de invulling van de gemiddelde luisteraar niet mag abstraheren van de concrete eigenschappen van het medium en de manier waarop de boodschap op het publiek overkomt. De rechtbank heeft dat wel gedaan.

30 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld

30.1 Appellanten hebben in eerste aanleg aangevoerd dat de podcastserie bepaalde aannames en suggesties niet als loutere discussiepunten presenteert, maar als onderdeel van een doorlopend verhaal waarin de luisteraar wordt meegenomen naar een bepaalde interpretatie van de feiten. In dat verband hebben appellanten onder meer gewezen op passages waarin wordt gesuggereerd dat het schilderij mogelijk is ‘weggegeven’ in plaats van rechtmatig gerestitueerd, op de terugkerende twijfel over de kwalificatie als roofkunst, en op de context waarin appellanten worden geplaatst in verband met financiële belangen en verdienmodellen (dagvaarding, par. 4.1, 5.2 en 19.12 e.v.).

30.2 Deze elementen worden gepresenteerd binnen een verhalende structuur, met terugkerende voice-over, narratieve overgangen en een combinatie van feitelijke informatie en normatieve duiding. Hierdoor ontstaat voor de luisteraar geen neutrale opsomming van standpunten, maar een geleidelijk gevormde voorstelling van appellanten en hun rol.

30.3 Appellanten hebben daarbij niet alleen bezwaar gemaakt tegen afzonderlijke uitingen, maar juist tegen de wijze waarop de vormgeving van de podcastserie - waaronder de introducties, de voice-over, de selectie van citaten en de herhaling van suggestieve elementen - de interpretatie van het publiek in een bepaalde richting stuurt.

31 Het verweer van NRC

31.1 NRC heeft zich in eerste aanleg op het standpunt gesteld dat de podcastserie een genuanceerde, verhalende en reflectieve productie is. In de conclusie van antwoord heeft NRC aangevoerd dat podcasts ‘*verhalend en beschouwend van aard*’ zijn en ‘*ruimte voor nuance, context en uiteenlopende perspectieven*’ bieden (CvA NRC, par. 7.6). Verder heeft NRC gesteld dat de luisteraar wordt meegenomen ‘*in een zoektocht, niet in een eenduidige conclusie*’ (CvA NRC, par. 7.6) en dat uitingen in samenhang met het geheel moeten worden beoordeeld, dus met inachtneming van ‘*de opbouw, interviews, reflectie en uiteindelijke conclusie*’ (CvA NRC, par. 7.7).

31.2 In haar pleitnotities heeft NRC daar nog aan toegevoegd dat voor de luisteraar duidelijk zou zijn dat het bij de omstreden passages om waardeoordelen van derden gaat, en dat bijvoorbeeld de stem van Adriaan van Dis ook in de *leader* voor de luisteraar duidelijk herkenbaar is (pleitnotities NRC, par. 4.15-4.16).

32 Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd

⁸ HR 24 juni 1983, ECLI:NL:HR:1983:AD2221.

- 32.1 De rechtbank heeft het verweer van NRC in rov. 4.9 gevolgd door te overwegen dat de podcastmakers vrij zijn in hun keuze voor een niet nader geïntroduceerde voice-over, en daaraan direct toe te voegen dat in dit geval sprake is van Adriaan van Dis, *‘een zeer herkenbare stem in Nederland’*. Daarmee heeft de rechtbank haar beoordeling gebaseerd op een luisteraar die niet alleen het medium aandachtig volgt, maar ook beschikt over voldoende culturele voorkennis om die stem te herkennen en daaraan de juiste betekenis toe te kennen.
- 32.2 Dat uitgangspunt is onjuist. Voor een aanzienlijk deel van het publiek zal een voice-over, juist wanneer deze niet expliciet wordt geïntroduceerd, worden ervaren als een neutrale of gezaghebbende vertellersstem van de podcastserie zelf. Dat geldt temeer nu die voice-over wordt gebruikt om verhaallijnen met elkaar te verbinden en de luisteraar door de verschillende afleveringen te leiden, zonder dat telkens duidelijk wordt gemaakt dat het om een externe stem of een afzonderlijk perspectief gaat.
- 32.3 Indien de luisteraar niet weet wie spreekt, ligt het voor de hand dat dergelijke passages als onderdeel van de redactionele duiding van de podcastserie zelf worden opgevat. De rechtbank heeft dit perspectief niet in haar beoordeling betrokken, maar is uitgegaan van een luisteraar die de stem herkent en het gebruik daarvan onmiddellijk als een stilistische keuze doorziet.
- 32.4 Het oordeel in rov. 4.25 berust op een vergelijkbare veronderstelling. De rechtbank gaat er kennelijk van uit dat de luisteraar een scherp onderscheid maakt tussen passages waarin derden worden geciteerd en de eigen redactionele lijn van de podcast, ook wanneer dergelijke citaten – zoals de verwijzingen naar een *‘holocaustindustrie’* of *‘Shoah business’* – worden geplaatst in directe samenhang met de activiteiten en het financiële belang van appellanten.
- 32.5 Dat is geen juiste maatstaf. In een verhalende podcastserie ontstaat betekenis niet uitsluitend door expliciete stellingname, maar juist door de combinatie van citaten, context en presentatie. De gemiddelde luisteraar maakt in die context geen juridisch onderscheid tussen een letterlijk geciteerde kwalificatie en een door de redactie opgeroepen associatie, maar neemt het geheel waar als één doorlopende duiding. Daarmee wordt die door de redactie vormgegeven betekenis en associaties ook als onderdeel van de publicatie zelf ervaren.
- 32.6 Ook de wijze waarop de ombudsman van NRC de podcastserie in haar artikel van 7 augustus 2026 samenvat, illustreert hoe de door NRC gekozen voorstelling doorwerkt (**productie HB 3**). Zij schrijft dat de podcastmakers na onderzoek concludeerden dat de onderbouwing van de teruggave *‘omstreden’* was en gebruikt de procedure van appellanten vervolgens als voorbeeld in een bredere beschouwing over juridische druk op de journalistiek. Daarbij bespreekt zij niet de door appellanten aangevoerde feitelijke onjuistheden, omissies en misleidende presentatie, de door hen gestelde historisch antisemitische stereotypering van Palmer, de naar aanleiding van hun bezwaren doorgevoerde correcties en aanvullingen, of hun pogingen om vóór de procedure met NRC in overleg te treden. Appellanten stellen niet dat deze publicatie zelfstandig onrechtmatig is. Appellanten voeren deze publicatie uitsluitend aan als illustratie dat de door de podcastserie opgeroepen voorstelling tot uitgangspunt wordt genomen zonder dat de onderliggende bezwaren van appellanten daarin herkenbaar terugkomen.
- 33 De rechtbank heeft een te geïnformeerde en te welwillende luisteraar verondersteld**
- 33.1 De gemiddelde luisteraar is niet de uitzonderlijk goed geïnformeerde, cultureel ingevoerde en media-analytisch sterke ontvanger, maar de gewone luisteraar die de podcastserie beluistert als journalistieke productie en daarop een totaalindruk baseert. De verklaring van een voor Mondex werkzame herkomstonderzoeker (**productie HB 2**) bevestigt bovendien dat luisteraars de in de podcastserie gepresenteerde voorstelling niet noodzakelijk analytisch herleiden tot

afzonderlijke bronnen of perspectieven, maar deze als journalistiek totaalbeeld van NRC opvatten. Een aantal door haar beschreven gesprekspartners kon zich de gebruikte bronnen of onderzoeksmethoden niet herinneren, maar twijfelde vanwege het gezag van NRC niet aan het beeld dat bij hen was ontstaan.

- 33.2 Een andere benadering zou ertoe leiden dat een medium zich aan verantwoordelijkheid kan onttrekken met het argument dat een meer oplettende, geïnformeerde of analytisch luisterende ontvanger de door redactionele keuzes opgeroepen associaties had kunnen relativeren. Dat is niet de juiste maatstaf.

34 De seriële en narratieve vorm maakt dit des te wezenlijker

- 34.1 Juist in een medium als een podcastserie hebben voice-over, intonatie, overgangen en de wijze van presentatie (*framing*) een sterke invloed op de indruk die bij de luisteraar ontstaat. Onder *framing* wordt in dit verband verstaan de wijze waarop de podcastserie haar onderwerp presenteert en structureert, door middel van selectie, ordening en onderlinge samenhang van uitingen, waardoor bij de gemiddelde luisteraar een bepaald totaalbeeld ten aanzien van appellanten wordt opgeroepen. Juist de reputatie van NRC als journalistiek medium kan ertoe leiden dat de gemiddelde luisteraar ervan uitgaat dat de gepresenteerde feiten zorgvuldig zijn onderzocht. Dat vergroot het gewicht dat de luisteraar aan de gepresenteerde voorstelling kan toekennen, terwijl appellanten verschillende feitelijke premissen waarop die voorstelling berust gemotiveerd hebben bestreden.

- 34.2 Door uit te gaan van een luisteraar die die middelen steeds juist duidt en adequaat relateert, heeft de rechtbank de feitelijke werking van het medium miskend.

35 Interne spanning in het oordeel van de rechtbank

- 35.1 Het oordeel van de rechtbank bevat ook op dit punt een interne spanning. Enerzijds erkent de rechtbank dat NRC grote redactionele vrijheid toekomt bij de inzet van een voice-over en bij de narratieve vormgeving van de podcastserie (rov. 4.9). Anderzijds lijkt zij te veronderstellen dat diezelfde narratieve vormgeving door de luisteraar zodanig wordt doorzien en gerelativeerd dat de hierdoor opgeroepen associaties niet of nauwelijks aan de makers kunnen worden toegerekend (rov. 4.25).
- 35.2 Die twee uitgangspunten laten zich moeilijk met elkaar verenigen en leveren een zelfstandig motiveringsgebrek op. Juist indien redactionele keuzes als framing, montage en de wijze van presentatie grote invloed hebben op de wijze waarop een podcastserie door de luisteraar wordt waargenomen, ligt het voor de hand dat deze keuzes mede bepalend zijn voor de indruk die de luisteraar aan de inhoud ontleent. De rechtbank erkent in rov. 4.9 het belang van dergelijke redactionele keuzes, maar motiveert in rov. 4.25 onvoldoende waarom de daardoor opgeroepen associaties niet aan NRC kunnen worden toegerekend. Daarmee blijft onduidelijk hoe beide oordelen zich tot elkaar verhouden.

36 Conclusie

- 36.1 Met het voorgaande heeft de rechtbank bij de beoordeling van de podcastserie een onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar gehanteerd, door uit te gaan van een te geïnformeerde, te contextbewuste en te analytisch luisterende ontvanger.
- 36.2 Hierdoor heeft de rechtbank miskend hoe de podcastserie in haar concrete vormgeving en presentatie op het publiek inwerkt en heeft zij haar beoordeling gebaseerd op een te abstracte en van de concrete presentatievorm losgemaakte voorstelling van de gemiddelde luisteraar. De rechtbank heeft daarmee onvoldoende onderkend op welke wijze de opbouw, montage, voice-

over en framing van de podcastserie doorwerken in de beeldvorming van het publiek en in de indruk die de publicatie als geheel oproept. Tegen die achtergrond kon de rechtbank niet zonder nadere motivering oordelen dat de betrokken narratieve en redactionele keuzes niet, althans onvoldoende, tot reputatieschadelijke beeldvorming over appellanten leiden. Het bestreden oordeel in rov. 4.9 en 4.25 kan daarom niet in stand blijven.

GRIEF V

Ten onrechte heeft de rechtbank geoordeeld dat de via derden geciteerde of opgeroepen kwalificaties en associaties niet, althans onvoldoende, aan NRC kunnen worden toegerekend, en heeft zij daarmee een onjuiste maatstaf toegepast voor de redactionele verantwoordelijkheid van NRC voor de inhoud en strekking van de podcast.

Deze grief richt zich met name tegen rov. 4.23–4.25 en 4.37, waarin de rechtbank een onjuiste maatstaf hanteert voor de toerekening van uitingen van derden.

37 Bestreden oordeel

37.1 De rechtbank heeft in rov. 4.23–4.25 overwogen dat de meningen van Masurovski, Finkelstein en de niet bij naam genoemde vriend uit New York niet rechtstreeks appellanten betreffen, maar wel dat uit de podcastserie kan worden begrepen dat de podcastmakers een verband leggen tussen enerzijds die woorden en anderzijds de activiteiten van appellanten. De rechtbank overweegt in rov. 4. 23:

‘Wel kan uit de podcast worden begrepen dat de podcastmakers een verband leggen tussen enerzijds de woorden van Masurovski, Finkelstein en de vriend uit New York en anderzijds de activiteiten van Mondex en Palmer.’

En in rov. 4.24:

‘Daarbij hebben de podcastmakers de luisteraar gewezen op de activiteiten van Mondex en Palmer (het ondersteunen van rechthebbenden, dan wel de erfgenamen, bij de restitutie van roofterkunst) en de inkomsten die zij daarmee genereren (in het geval van het schilderij maximaal 25 miljoen euro). Daarbij hebben de podcastmakers zich gebaseerd op vaststaande feiten.’

Verder in rov. 4.25:

‘Dit is niet onjuist of tendentiekus zoals Mondex en Palmer hebben betoogd. Voor zover de gemiddelde luisteraar uit de podcast heeft afgeleid dat de makers van mening zijn dat Mondex en Palmer kunnen worden beschouwd als ‘profiteur’ van de ‘holocaustindustrie’, valt dat niet aan de podcastmakers toe te rekenen.’

37.2 In rov. 4.37 heeft de rechtbank deze benadering verder uitgewerkt door te overwegen:

‘Om een uiting van een persoon aan een journalist toe te rekenen is vereist dat de journalist die mening van de ander overneemt, of dat de journalist weet van de ongeloofwaardigheid van die persoon. Uit niets blijkt — en dat is ook niet gesteld door Mondex en Palmer — dat in dit geval is voldaan aan een van die twee mogelijkheden.’

38 Waarom dit oordeel onjuist is

38.1 De rechtbank heeft de maatstaf voor toerekening te beperkt geformuleerd. Zij reduceert de vraag of een medium verantwoordelijkheid draagt voor de strekking van een uiting van een derde tot twee gevallen, namelijk of de journalist die mening uitdrukkelijk heeft overgenomen of wist dat de bron ongeloofwaardig was. Daarmee laat de rechtbank buiten beschouwing dat de verantwoordelijkheid van een journalist voor uitlatingen van derden moet worden beoordeeld aan de hand van de publicatie als geheel en de context waarin die uitlatingen zijn opgenomen.

Daarbij zijn ook de redactionele keuzes van belang, waaronder de selectie, introductie, plaatsing en montage van de uitspraken en de functie die deze binnen de publicatie vervullen. In een geval als het onderhavige, waarin een redactioneel samengestelde en verhalend opgebouwde publicatie centraal staat, kan daarom niet worden volstaan met de vraag of NRC de uitspraken van derden uitdrukkelijk als eigen standpunt heeft overgenomen of wist dat de betrokken bron ongeloofwaardig was. Ook moet worden beoordeeld welke betekenis deze uitspraken door de redactionele presentatie en inbedding in de podcastserie voor de gemiddelde luisteraar hebben gekregen.⁹

- 38.2 Juist in een verhalend medium als een podcastserie komt betekenis niet alleen tot stand door expliciete instemming, maar ook door vormgeving. Het gaat dan om de vraag welke citaten worden gekozen, waar die citaten in de verhaallijn worden geplaatst, door welke feiten en commentaren zij worden omgeven, en of zij worden gebruikt als opmaat of versterking van een beeld over de betrokkene. De rechtbank heeft dat niet of onvoldoende onderkend.
- 38.3 Dat klemmt temeer nu de rechtbank in rov. 4.23 zelf uitdrukkelijk vaststelt dat *‘uit de podcast kan worden begrepen’* dat de podcastmakers een verband leggen tussen de woorden van derden enerzijds en de activiteiten van appellanten anderzijds. Indien dat verband door de podcastmakers zelf wordt gelegd, dan kan niet vervolgens zonder nadere motivering worden geoordeeld dat de daardoor opgeroepen negatieve betekenis niet aan diezelfde podcastmakers toerekenbaar is. Rov. 4.23, 4.24 en 4.25 laten zich in dat opzicht moeilijk met elkaar verenigen.
- 39 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld**
- 39.1 Appellanten hebben in eerste aanleg uitdrukkelijk aangevoerd dat de podcastserie de woorden van derden niet neutraal weergeeft, maar deze functioneel inzet in een narratieve opbouw waarin appellanten worden neergezet als partijen die winst maken op een twijfelachtige of moreel bedenkelijke restitutie. In de dagvaarding is uiteengezet dat kwalificaties als *‘ambulance chaser’*, *‘premiejager’*, *‘holocaustindustrie’* en *‘Shoah business’* niet op zichzelf staan, maar in de podcastserie zijn ingebed in een bredere suggestie dat appellanten eerder handelen uit financieel belang dan uit een reële zoektocht naar rechtvaardigheid (dagvaarding, par. 19.12-19.29).
- 39.2 Appellanten hebben bovendien aangevoerd dat de podcastmakers die kwalificaties niet op afstand of louter beschrijvend laten staan, maar deze koppelen aan concrete passages over de vergoeding die appellanten zouden ontvangen, de vermeende manier waarop alleen dure kunst wordt geclaimd, en de twijfel over de rechtmatigheid van restitutie. Juist daardoor ontstaat niet slechts een weergave van bestaande kritiek, maar een redactioneel versterkte associatie.
- 39.3 Deze lijn komt ook terug in de wijze waarop appellanten hun bezwaren in de verdere processtukken hebben samengevat, waarin is benadrukt dat NRC door haar eigen redactionele keuzes — waaronder selectie en presentatie van bronnen — een bepaald beeld van appellanten tot stand brengt. Daarmee is deze grief verankerd in de grondslag van de zaak.

40 Het verweer van NRC

⁹ EHRM 23 september 1994, nr. 15890/89, *Jersild/Denemarken*, par. 31-35, waarin het EHRM bij de beoordeling van journalistieke verantwoordelijkheid voor uitspraken van geïnterviewden acht slaat op de reportage als geheel, haar doel, context en redactionele vormgeving.

- 40.1 NRC heeft zich in eerste aanleg uitdrukkelijk beroepen op haar boodschappersfunctie. In de conclusie van antwoord heeft NRC aangevoerd dat zij slechts de mening van derden weergeeft wanneer in de podcastserie wordt verwezen naar kritiek op appellanten in verband met geld verdienen aan restitutie, en dat zij voor die meningen niet aansprakelijk is zolang zij zich die meningen niet eigen maakt (CvA NRC, par. 10.15-10.19 en 10.21-10.26).
- 40.2 Ten aanzien van de passage over Masurovski, Finkelstein en ‘*Shoah business*’ heeft NRC gesteld dat het gaat om een ‘*waardeoordeel van een derde*’, dat de discussie irrelevant is omdat NRC slechts de mening van een derde deelt, en dat die mening niet excessief is (CvA NRC, par. 10.15-10.18).
- 40.3 In de pleitnotities heeft NRC dit standpunt herhaald. NRC heeft daar benadrukt dat in de podcastserie letterlijk wordt gezegd ‘*nu citeer ik hem even*’, dat de term ‘*holocaustindustrie*’ dus niet door NRC zelf wordt gebruikt, en dat appellanten de woorden van derden ten onrechte ‘*in de mond van NRC*’ leggen (pleitnotities NRC, par. 4.3-4.7).

41 Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd

- 41.1 De rechtbank heeft het boodschappersverweer van NRC te ver doorgetrokken. Zoals hiervoor in randnummer 38.1 is toegelicht, betekent de omstandigheid dat een journalist uitlatingen van derden citeert of weergeeft niet dat de wijze waarop deze uitlatingen redactioneel worden geselecteerd, geplaatst en gepresenteerd bij de beoordeling buiten beschouwing kan blijven. Ook indien ervan wordt uitgegaan dat de betrokken derden correct zijn geciteerd, blijft daarom de vraag welke betekenis die citaten door hun selectie, omlijsting en inbedding in de verhaallijn van de podcastserie voor de gemiddelde luisteraar hebben gekregen.
- 41.2 Die beoordeling is in het bijzonder van belang voor de passage waarin eerst wordt gesproken over ‘*principiële verkeerd*’ om een bedrijfsmodel te bouwen rond zaken ‘*die Joden zijn afgenomen*’, vervolgens Norman Finkelstein wordt opgevoerd met de term ‘*holocaustindustrie*’, en direct daarna een vriend uit New York wordt geciteerd met ‘*there’s no business like Shoah business*’. De podcastmakers plaatsen deze uitlatingen direct na opmerkingen over het financiële belang van appellanten. In die context fungeren de citaten niet als een neutrale weergave van op zichzelf staande meningen van derden, maar als onderdeel van de redactionele opbouw van een beeld van de werkzaamheden en motieven van appellanten. Het gaat daarbij niet om het enkele weergeven dat derden zulke woorden ooit hebben gebruikt, maar om de redactionele keuze om die kwalificaties in samenhang in te zetten ter onderbouwing van de voorstelling van de activiteiten en motieven van appellanten (dagvaarding, par. 19.12–19.29; rov. 4.23–4.25).
- 41.3 Hetzelfde geldt voor de passage waarin de podcastmakers verwijzen naar de door Langfeld beschreven ‘*vreemde*’ of ‘*mysterieuze*’ ervaring met een persoon die aan Mondex wordt gelieerd. Deze passage kan niet worden aangemerkt als een op zichzelf staande weergave van een individuele ervaring. Zij volgt direct op de hiervoor besproken kwalificaties en draagt, in samenhang daarmee, bij aan de suggestie van een ondoorzichtige en discutabele werkwijze van appellanten. De betekenis van deze passage ligt daarmee niet in het enkele weergeven van een persoonlijke ervaring van Langfeld, maar in de redactionele keuze deze ervaring in deze context te plaatsen en daarmee het eerder opgebouwde beeld over appellanten te versterken. Deze functie kan slechts worden begrepen indien deze passage wordt gelezen in samenhang met de voorafgaande kwalificaties en de wijze waarop deze in de podcastserie zijn geplaatst.
- 41.4 Juist deze passage laat zien dat de door de rechtbank in rov. 4.37 gehanteerde maatstaf tekortschiet. NRC heeft de woorden van de betrokken derden weliswaar niet uitdrukkelijk als

haar eigen standpunt gepresenteerd, maar deze woorden niettemin door eigen redactionele keuzes verbonden aan de activiteiten en inkomsten van appellanten. De betekenis die daardoor voor de luisteraar ontstaat, vloeit niet uitsluitend voort uit de woorden van die derden, maar mede uit de wijze waarop NRC deze woorden in de podcastserie heeft ingebed. Daardoor kan bij de luisteraar de indruk ontstaan dat appellanten handelen vanuit financieel opportunisme, restitutieclaims zonder toereikende feitelijke grondslag nastreven, een moreel laakbare rol vervullen binnen het restitutieproces of profiteren van roofofstellingen. Dat strookt ook met rov. 4.23, waarin de rechtbank zelf vaststelt dat de podcastmakers een verband leggen tussen de woorden van derden en de activiteiten van appellanten. Tegen die achtergrond valt niet zonder nadere motivering in te zien waarom de daardoor opgeroepen betekenis en associaties niet aan NRC zouden kunnen worden toegerekend. De rechtbank heeft daarmee een te beperkte maatstaf gehanteerd voor de beoordeling van de redactionele verantwoordelijkheid van NRC.

- 41.5 De rechtbank had daarom niet mogen volstaan met de abstracte overweging dat een journalist pas aanspreekbaar wordt indien hij de mening van een derde ‘overneemt’ of weet dat de bron ongeloofwaardig is. In een geval als het onderhavige gaat het niet uitsluitend om de vraag of NRC die woorden woordelijk als eigen standpunt overneemt, maar om de vraag of NRC door haar redactionele keuzes de strekking van die woorden functioneel inzet in haar eigen vertelling over appellanten. Juist op dat punt zijn rov. 4.23 en rov. 4.25 niet met elkaar te rijmen: enerzijds stelt de rechtbank vast dat de podcastmakers een verband leggen, anderzijds ontkent zij de redactionele verantwoordelijkheid voor de daardoor opgeroepen betekenis. Daarmee heeft de rechtbank een onjuiste maatstaf toegepast bij de beoordeling van de toerekening.
- 41.6 De rechtbank benadrukt in rov. 4.24 dat de podcastmakers de luisteraar hebben gewezen op de activiteiten en inkomsten van appellanten en zich daarbij hebben gebaseerd op ‘*vaststaande feiten*’. Daarmee staat vast dat de woorden van derden niet in een vacuüm worden geciteerd, maar in de podcastserie actief worden verbonden aan de feitelijke rol en het financiële belang van appellanten. In die context is juist die koppeling bepalend voor de betekenis en associaties die bij de luisteraar ontstaan. Het gaat daarbij niet om het enkele weergeven d t derden zulke woorden ooit hebben gebruikt, maar om de redactionele keuze om die kwalificaties in samenhang in te zetten in de wijze waarop NRC appellanten presenteert. Daarmee volgt dat de aldus opgeroepen betekenis en associaties voortvloeien uit de redactionele keuzes van NRC en aan haar moeten worden toegerekend.

42 Het oordeel van de rechtbank is ook ontoereikend gemotiveerd

- 42.1 Indien wordt aangenomen dat niet ieder negatief citaat van een derde automatisch aan de journalist wordt toegerekend, had de rechtbank in elk geval moeten motiveren waarom dat in dit concrete geval niet zo is, ondanks de door haarzelf vastgestelde omstandigheid dat de makers een verband leggen tussen de woorden van derden en de activiteiten van appellanten.
- 42.2 Die motivering ontbreekt. De rechtbank lijkt in rov. 4.23 en 4.25 twee moeilijk verenigbare uitgangspunten te hanteren. In rov. 4.23 wordt vastgesteld dat de podcastmakers een verband leggen tussen de woorden van derden en de activiteiten van appellanten. In rov. 4.25 wordt vervolgens geoordeeld dat, voor zover de luisteraar uit dat verband afleidt dat appellanten kunnen worden beschouwd als ‘*profiteur*’ van de vermeende ‘*holocaustindustrie*’, dit niet aan de podcastmakers kan worden toegerekend. Daarmee blijft onduidelijk welke betekenis de rechtbank toekent aan het door haarzelf vastgestelde verband. Indien dat verband redactioneel tot stand wordt gebracht, ligt het immers niet zonder meer voor de hand dat de daaruit voortvloeiende betekenis uitsluitend voor rekening van de luisteraar komt. De rechtbank motiveert niet waarom dat in dit geval anders zou zijn.

42.3 Dit motiveringsgebrek klemmt des te meer nu NRC zelf in de procedure groot gewicht heeft toegekend aan de opbouw, vorm en narratieve samenhang van de podcastserie (CvA NRC, par. 7.4-7.7; pleitnotities NRC, par. 3.1-3.10).

42.4 Daarmee heeft de rechtbank onvoldoende gemotiveerd waarom de uit de redactionele vormgeving voortvloeiende betekenis en associaties niet aan NRC worden toegerekend.

43 Verhouding tot de eerdere grieven

43.1 Deze grief bouwt voort op de eerdere grieven, maar valt er niet mee samen. Grief I betreft de onjuiste afbakening van wat appellanten ‘betreft’. Grief II ziet op de ten onrechte gefragmenteerde beoordeling van het *overall narrative*. Grief III richt zich op het onjuiste gewicht van de slotaflevering en de onjuiste aanname dat een latere nuancering de reeds opgebouwde indruk opheft. Grief IV betreft de onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar. De onderhavige grief gaat specifiek over de vraag of de negatieve kwalificaties en associaties die via derden worden opgeroepen, juridisch aan NRC kunnen worden toegerekend.

43.2 Juist in dat opzicht sluit grief V logisch op de eerdere grieven aan. Indien de podcastserie als narratieve eenheid moet worden beoordeeld, indien de gemiddelde luisteraar niet geacht kan worden alle distantie- en framingmechanismen analytisch te ontleden, en indien de reputatieschadelijke indruk tijdens de opbouw van de serie ontstaat, dan kan NRC zich niet aan verantwoordelijkheid onttrekken door enkel te wijzen op het feit dat bepaalde woorden oorspronkelijk door derden zijn gebruikt.

44 Conclusie

44.1 In een geval als het onderhavige verdraagt het toepasselijke toetsingskader niet dat de toerekening wordt gereduceerd tot de vraag of een journalist een uitslating van een derde expliciet heeft overgenomen.

44.2 De rechtbank heeft miskend dat de redactionele verantwoordelijkheid van NRC zich in dit geval mede uitstrekt tot de wijze waarop zij die uitslatingen selecteert, omlijst, herhaalt en gebruikt in haar eigen narratieve opbouw over appellanten, en dat de daardoor opgeroepen betekenis en associaties aan NRC moeten worden toegerekend. Het bestreden oordeel in rov. 4.23–4.25 en 4.37 kan daarom niet in stand blijven.

GRIEF VI

Ten onrechte heeft de rechtbank bij de beoordeling van de uitingen over appellanten een onjuist onderscheid gemaakt tussen feitelijke mededelingen, feitelijk geladen kwalificaties en waardeoordelen, en heeft zij daardoor miskend dat meerdere uitingen een zodanig feitelijke suggestie of beschuldigende strekking hebben dat daarvoor een deugdelijke feitelijke basis vereist was.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.29–4.35, waarin de rechtbank een onjuist onderscheid maakt tussen feitelijke mededelingen, feitelijk geladen kwalificaties en waardeoordelen.

45 Bestreden oordeel

45.1 De rechtbank heeft in rov. 4.4 het volgende beoordelingskader vooropgesteld:

‘Voor de beoordeling van de vraag of de podcast als onrechtmatig is aan te merken, is onder meer van belang of de gewraakte uitingen voldoende steun vinden in de feiten. Daarbij kan van belang zijn of een uiting moet worden beschouwd als een waardeoordeel of een feitelijk bericht.

Bij feitelijke berichtgeving speelt de vraag of steun kan worden gevonden in de feiten een grotere rol, terwijl dat bij waardeoordelen niet, althans in mindere mate, aan de orde is.'

45.2 Tegen die achtergrond heeft de rechtbank vervolgens de gewraakte uitingen over appellanten afzonderlijk beoordeeld en gekwalificeerd. Zo heeft de rechtbank in rechtsoverweging 4.35 ten aanzien van het citaat waarin staat dat Palmer *'op het verkeerde spoor'* zat en vervolgens *'een list verzon'* overwogen dat deze kwalificatie voldoende feitelijke basis heeft en dat de podcastmaker die kwalificatie mocht gebruiken. In de rechtsoverwegingen 4.30 en 4.31 heeft de rechtbank ten aanzien van de termen *'ambulance chaser'* en *'premiejager'* geoordeeld dat deze niet moeten worden gezien als een waardeoordeel van NRC, maar als *'een feitelijk bericht over eerdere publicaties waarin Palmer aldus werd aangeduid.'* Voorts heeft de rechtbank in rechtsoverweging 4.34 geoordeeld dat de stelling dat de werkwijze van appellanten ertoe leidt dat *'alleen hele dure werken'* worden gerestitueerd een vorm van toelaatbare overdrijving betreft, en in rechtsoverweging 4.35 dat het afkeuren van hun werkwijze moet worden beschouwd als een waardeoordeel dat eenieder mag uiten.

45.3 Deze benadering is onjuist. De rechtbank heeft daarmee meerdere uitingen te snel en te abstract als waardeoordeel of als neutraal feitelijk bericht gekwalificeerd, zonder voldoende te onderzoeken of die uitingen in hun concrete context een feitelijke beschuldiging, een feitelijk geladen suggestie of een op feiten steunende generaliserende stelling bevatten.

46 Waarom dit oordeel onjuist is

46.1 Het onderscheid tussen feitelijke mededeling en waardeoordeel is van groot belang, maar mag niet formalistisch worden toegepast. Ook een uiting die taalkundig als mening of kwalificatie is verpakt, kan zodanig feitelijk geladen zijn dat daarvoor een toereikende feitelijke basis vereist is. De Hoge Raad heeft immers bevestigd dat zelfs wanneer sprake is van een waardeoordeel, dit waardeoordeel excessief en daarom onrechtmatig kan zijn indien daarvoor elke feitelijke basis ontbreekt (HR 18 januari 2008, NJ 2008/274, ECLI:NL:HR:2008:BB3210 *Van Gasteren/Hemelrijk*, rov. 3.4.2). NRC heeft zich in eerste aanleg zelf op dat uitgangspunt beroepen (CvA NRC, par. 7.9). Dit betekent dat ook in deze zaak moet worden onderzocht of voor de gebruikte kwalificaties een toereikende feitelijke basis bestaat.

46.2 Daarmee is niet beslissend of een uiting formeel als 'oordeel', 'kwalificatie' of 'mening' kan worden aangeduid. Beslissend is of die uiting, naar haar inhoud en context, een feitelijke suggestie in zich draagt die het publiek als reële beschuldiging of als feitelijk gefundeerde vaststelling kan opvatten. Juist op dat punt heeft de rechtbank de gewraakte uitingen onvoldoende onderscheiden.

47 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld

47.1 Appellanten hebben in eerste aanleg niet slechts aangevoerd dat bepaalde termen onaangenaam of kritisch zijn, maar dat die termen in de podcastserie worden gebruikt in een context waarin zij een duidelijke feitelijke en beschuldigende lading krijgen. Uit de dagvaarding blijkt dat appellanten bezwaar hebben gemaakt tegen onder meer de uitingen *'ambulance chaser'*, *'premiejager'*, de suggestie dat Palmer *'op het verkeerde spoor'* zat en vervolgens *'een list'* verzon, de bewering dat zijn werkwijze ertoe leidt dat alleen dure kunst wordt gerestitueerd, en de presentatie van appellanten als deel van een verdienmodel rond de Holocaust of *'holocaustindustrie'* (zoals het vonnis de bezwaren van appellanten in rov. 3.2 samenvat, onder b tot en met j).

47.2 Appellanten hebben daarbij uitdrukkelijk aangevoerd dat deze uitingen niet los kunnen worden gezien van de wijze waarop de podcastserie hun rol presenteert, namelijk als een strategische,

financieel gedreven en moreel suspecte actor binnen een twijfelachtige restitutie. In hun spreek aantekeningen hebben appellanten dit nader uitgewerkt door erop te wijzen dat in de Serie zonder feitelijke onderbouwing is gekozen voor een bepaald narratief, dat sprake is van vergaande kwalificaties en dat een groot aantal feitelijke onjuistheden in de Serie *‘in dienst staan van het gekozen narratief’* en daardoor een misleidend beeld voor het publiek ontstaat (spreek aantekeningen, nrs. 2-4). Daarmee hebben appellanten hun bezwaar tegen deze kwalificaties en feitelijke suggesties uitdrukkelijk verbonden met het ontbreken van een deugdelijke feitelijke grondslag.

- 47.3 Appellanten hebben dus niet geklaagd over kritiek als zodanig, maar over kritiek die in de podcastserie als feitelijk gerechtvaardigd en door de feitelijke context ondersteund wordt gepresenteerd, terwijl die feitelijke basis juist wordt betwist.

48 Het verweer van NRC

- 48.1 NRC heeft daartegenover betoogd dat veel van de gewraakte uitingen slechts waardeoordelen zijn, of uitingen van derden, en dat daarvoor daarom slechts een beperkte feitelijke onderbouwing nodig is. In de conclusie van antwoord heeft NRC onder meer gesteld dat het in de Kandinsky-zaak *‘onvermijdelijk om waardeoordelen’* gaat, omdat geen onbetwiste feiten en geen vaste juridische grondslag bestaan (CvA NRC, par. 7.10-7.11). Verder heeft NRC ten aanzien van de term *‘list’* betoogd dat het gaat om een waardeoordeel, ten aanzien van *‘ambulance chaser’* en *‘premiejager’* dat het gaat om een correct feitelijk bericht dat Palmer eerder zo is genoemd, en ten aanzien van *‘alleen hele dure werken’* dat enige overdrijving niet onrechtmatig is (CvA NRC, par. 10.2-10.14 en 10.27-10.30).

- 48.2 Ook in de pleitnotities heeft NRC zich op het standpunt gesteld dat appellanten kritiek niet kunnen voorkomen door deze als onsmakelijk of grievend te kwalificeren. NRC heeft in dat verband onder meer benadrukt dat het appellanten vrijstaat fel op kritiek te reageren, maar dat zij anderen niet kunnen beletten vraagtekens te plaatsen bij hun motieven of hun vergoeding (pleitnotities NRC, par. 4.3–4.13).

49 Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd

- 49.1 De rechtbank heeft onvoldoende onderscheid gemaakt tussen enerzijds een zuiver waardeoordeel en anderzijds een kwalificatie die slechts begrijpelijk is indien voor de luisteraar de feitelijke suggestie meespeelt dat appellanten inderdaad op een sluwe, manipulatieve of opportunistische manier opereren. Dat geldt in het bijzonder voor het oordeel over de uiting dat Palmer *‘op het verkeerde spoor’* zat en *‘een list’* verzon. De rechtbank heeft daarover geoordeeld dat het citaat voldoende feitelijke basis heeft en dat de podcastmakers die nadere zoektocht van Palmer *‘een list’* mochten noemen (rov. 4.35).

- 49.2 Dat oordeel is onjuist. Het woord *‘list’* is in deze context niet een vrijblijvende stijlfiguur. In de podcastserie wordt immers expliciet gezegd: *‘Hij zat op het verkeerde spoor. (...) Ja, maar Palmer liet zich niet voor één gat vangen. Hij verzon een list’* (dagvaarding, par. 19.9 sub b; podcast, afl. 2, 35:41). Deze formulering suggereert niet slechts strategisch handelen, maar roept de associatie op van sluwheid, oneigenlijk procederen en het bewust construeren van een kunstgreep om een probleem te omzeilen. Juist daarom had de rechtbank moeten onderzoeken of de onderliggende feitelijke suggestie – namelijk dat Palmer bewust een oneigenlijke constructie opzette om zich ondanks een gebrekkige erfgenamenpositie toch van een restitutie-opbrengst te verzekeren – voldoende steun vond in de feiten. De rechtbank heeft die toets niet verricht. Zij heeft slechts vastgesteld dat Palmer, nadat de commissie een mogelijke andere erfgenaam had geïdentificeerd, deze persoon heeft opgespoord en bij de procedure heeft

betrokken. Daarmee miskent de rechtbank bovendien dat dit gegeven nog niet meebrengt dat Palmer aanvankelijk namens *‘de verkeerde erfgenamen’* optrad of *‘op het verkeerde spoor’* zat. Het enkele betrekken van een aanvullende rechthebbende bij de procedure biedt geen toereikende feitelijke basis voor de kwalificatie dat Palmer een *‘list’* heeft verzonnen of een oneigenlijke constructie heeft opgezet. De rechtbank heeft slechts vastgesteld dat Palmer, nadat een mogelijke andere erfgenaam was geïdentificeerd, deze persoon heeft opgespoord en bij de procedure heeft betrokken. Zij heeft niet beoordeeld of dat feit ook voldoende grond biedt voor de suggestie van sluw of oneigenlijk handelen die in de kwalificatie *‘list’* besloten ligt. Juist daarin ligt de kern van het bezwaar van appellanten. De rechtbank heeft de feitelijk geladen kwalificatie als toelaatbaar aanvaard zonder te onderzoeken of voor die kwalificatie een toereikende feitelijke basis bestond.

- 49.3 Iets soortgelijks geldt voor *‘ambulance chaser’* en *‘premiejager’*. De rechtbank overweegt dat het gebruik van deze termen in de podcastserie *‘geen waardeoordeel’* is, maar *‘een feitelijk bericht over eerdere publicaties’* (rov. 4.30-4.31). Ook dat is te formalistisch. De podcastserie beperkt zich immers niet tot een neutrale mededeling dat Palmer eerder zo is genoemd, maar zet de kwalificatie aan door te spreken van *‘de man die ook wel premiejager wordt genoemd, of ambulance chaser’* en dit vervolgens toe te lichten als *‘zo iemand die achter ambulances aanjaagt’* en *‘zo’n kaartje nog bij de gewonden op de brancard te gooien, van ‘bel me, dan gaan we hier compensatie uithalen’* (dagvaarding, par. 19.10 sub c en d; podcast, afl. 4, 39:14 en afl. 5, 15:55). Daarmee wordt niet louter verslag gedaan van een eerder gebruikt woord, maar een beeld oproepen van opportunistisch en moreel verwerpelijk handelen met het oog op financieel gewin. De vraag is daarom niet slechts óf anderen die termen eerder hebben gebruikt, maar of de podcastserie die termen in haar context zó inzet dat zij voor de luisteraar een feitelijk gerechtvaardigde typering van appellanten gaan vormen. Dat is een andere toets dan de rechtbank heeft toegepast. Dat appellanten eerdere publicaties niet afzonderlijk hebben bestreden, maakt dit niet anders; het gaat hier om de eigen redactionele keuze van NRC om die kwalificaties opnieuw, versterkt en in een andere narratieve context in te zetten.
- 49.4 Ook het oordeel in rov. 4.34 is onjuist. De rechtbank overweegt daar dat de kritiek dat de methode van appellanten ertoe leidt dat *‘alleen hele dure werken’* worden gerestitueerd op hun werkwijze is gericht en dat *‘enige overdrijving’* in dit verband niet onrechtmatig is. Daarmee miskent de rechtbank dat deze uiting niet louter retorische overdrijving is, maar een feitelijk generaliserende stelling over de aard en inzet van het bedrijfsmodel van appellanten. De stelling dat appellanten feitelijk alleen of nagenoeg alleen dure werken najagen, of dat hun methode noodzakelijkerwijs daartoe leidt, heeft een duidelijke feitelijke dimensie. Zij suggereert een verdienmodel dat slechts op lucratieve zaken is gericht. Daarbij blijft buiten beeld dat Mondex de kosten van onderzoek en procedures voorfinanciert, ook kosten draagt in zaken die niet tot restitutie leiden en slechts bij succes een vergoeding ontvangt. De uiting wekt aldus de suggestie dat het bedrijfsmodel van appellanten op het najagen van uitsluitend lucratieve zaken is gericht, terwijl die suggestie geen recht doet aan de risicoverdeling en de feitelijke inrichting van hun werkzaamheden. De gewraakte uiting is daarom niet zonder meer vergelijkbaar met toelaatbare journalistieke hyperbool, maar vereist een draagkrachtige feitelijke basis. De rechtbank had die basis concreet moeten toetsen. (rov. 4.33-4.34; CvA NRC, par. 10.27-10.30).
- 49.5 Verder heeft de rechtbank in rov. 4.35 geoordeeld dat het afkeuren van de werkwijze van appellanten *‘een waardeoordeel’* is dat een ieder mag innemen en uiten. Op zichzelf is juist dat een waardeoordeel in beginsel ruime bescherming geniet. Maar ook hier geldt dat dit oordeel niet in abstracto kon worden gegeven. In de context van deze podcastserie krijgt het afkeuren van hun werkwijze immers betekenis tegen de achtergrond van dezelfde feitelijke suggesties: restitutie zonder toereikende feitelijke grondslag, problematische erfgenamenpositie, financiële

prikkels en scherpe kwalificaties als *‘ambulance chaser’* en verwijzingen naar een vermeende *‘holocaustindustrie’*. Zonder die context is ‘afkeuren’ een mening; mét die context fungeert het als normatieve conclusie op basis van een door de podcastserie gecreëerde feitelijke voorstelling. Juist daarom kon de rechtbank niet volstaan met de abstracte constatering dat het om een waardeoordeel gaat. (rov. 4.35; pleitnotities NRC, par. 4.8-4.13)

- 49.6 Verder verdient de verwijzing naar een vermeende *‘Holocaustindustrie’* nadere beschouwing. In de podcastserie wordt, na opmerkingen over een verdienmodel rond zaken *‘die joden zijn afgenomen’*, verwezen naar Norman Finkelstein en vervolgens gezegd: *‘there’s no business like Shoah business’* (dagvaarding, par. 19.12; podcast, afl. 5, 37:27). Daarmee wordt de suggestie gewekt dat appellanten van Holocaustgerelateerde restitutieclaims een verdienmodel hebben gemaakt en daarbij hoofdzakelijk uit financieel eigenbelang handelen. Die voorstelling laat buiten beschouwing dat Mondex het voor restitutie noodzakelijke onderzoek en eventuele procedures voorfinanciert en alleen bij een succesvolle restitutie een vergoeding ontvangt. Mondex maakt bovendien kosten in zaken waarin het onderzoek niet tot een claim of restitutie leidt (dagvaarding, par. 5.2-5.4 en 19.3-19.16). Voor zover voorgeschieden kosten uiteindelijk worden vergoed, gebeurt dat tegen de oorspronkelijke nominale bedragen. Bij langdurige zaken draagt Mondex daardoor het waardeverlies als gevolg van inflatie. De suggestie dat appellanten Holocaustgerelateerde restitutieclaims primair als verdienmodel exploiteren, berust daarom op feitelijke aannames over hun werkzaamheden en motieven. Juist die aannames hebben appellanten gemotiveerd bestreden. De uitingen hebben daarmee een concrete en beschuldigende strekking die niet los kan worden gezien van de feitelijke aannames waarop zij berusten. De rechtbank had daarom moeten beoordelen of voor de aldus opgeroepen voorstelling van het bedrijfsmodel en de motieven van appellanten een toereikende feitelijke basis bestond.
- 49.7 Juist deze onderliggende aannames zijn door appellanten in de dagvaarding uitvoerig en concreet bestreden (dagvaarding, par. 19.3-19.16 en 19.28). Het gebruik van dergelijke termen kan daarom niet los worden gezien van de betekenis die zij in deze context bij het publiek oproepen. Voor de beoordeling is dan ook beslissend of voor de aldus gesuggereerde feiten een toereikende basis bestaat. Door deze lading te reduceren tot een waardeoordeel of een externe kwalificatie heeft de rechtbank miskend dat de term, in de context van de podcast, een beschuldigende strekking heeft die niet zonder voldoende feitelijke grondslag kan worden gepresenteerd.
- 50 De rechtbank heeft daarmee de betekenis van feitelijk geladen kwalificaties onderschat**
- 50.1 De rechtbank heeft meerdere uitlatingen als toelaatbare kwalificatie of als neutrale verslaggeving behandeld, terwijl deze in hun context juist een beschuldigende of generaliserende strekking hebben. Een rechter kan een medium niet de ruimte geven dergelijke typering te gebruiken enkel door deze onder het etiket *‘waardeoordeel’* of *‘feitelijk bericht dat anderen dit al eerder hebben gezegd’* te plaatsen. Daarmee zou het vereiste van een toereikende feitelijke grondslag te eenvoudig kunnen worden omzeild.
- 50.2 Daarbij komt dat deze benadering ook op gespannen voet staat met de eigen uitgangspunten van NRC. NRC heeft in haar conclusie van antwoord zelf onderkend dat zelfs een waardeoordeel excessief en daarom onrechtmatig kan zijn indien elke feitelijke basis ontbreekt (CvA NRC, par. 7.9, onder verwijzing naar HR 18 januari 2008, NJ 2008/274, Van Gasteren/Hemelrijk). Het geschil in deze zaak ging juist over de vraag of de onderliggende feitelijke grondslag voor de in de podcastserie gehanteerde typering toereikend was. Die vraag heeft de rechtbank op meerdere punten onvoldoende uitgewerkt.

51 Verhouding tot de eerdere grieven

- 51.1 Deze grief bouwt voort op de eerdere grieven, maar overlapt er niet mee. Grief I betrof de onjuiste afbakening van wat appellanten ‘betreft’. Grief II zag op de geatomiseerde beoordeling van het *overall narrative*. Grief III richtte zich op het onjuiste gewicht dat aan de slotaflevering is toegekend. Grief IV betrof de onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar. De onderhavige grief gaat daarbovenop over de vraag of de rechtbank ten onrechte bepaalde uitingen van feitelijke lading heeft ontdaan door ze te kwalificeren als louter waardeoordeel of neutrale verwijzing naar derden.
- 51.2 Juist in die aanvullende zin is deze grief van betekenis. Indien de podcast, zoals appellanten betogen, een narratief creëert waarin appellanten als financieel gedreven actor in een twijfelachtige restitutie worden neergezet, dan is het juridisch van belang of de kwalificaties die dat narratief dragen wel terecht als ‘mening’ of ‘neutrale verwijzing’ zijn bestempeld. Appellanten menen dat de rechtbank die stap te lichtvaardig heeft gezet.

52 Conclusie

- 52.1 De rechtbank heeft op meerdere punten een onjuiste maatstaf gehanteerd bij het onderscheid tussen feitelijke mededelingen, feitelijk geladen kwalificaties en waardeoordelen.
- 52.2 Daardoor heeft de rechtbank miskend dat verschillende uitingen over appellanten — waaronder ‘list’, ‘ambulance chaser’, ‘premiejager’ en de stelling dat hun methode ertoe leidt dat alleen dure werken worden geclaimd of gerestitueerd — een zodanig feitelijke of beschuldigende lading hebben dat daarvoor een deugdelijke feitelijke basis vereist was, een toets die de rechtbank ten onrechte niet, althans onvoldoende, heeft aangelegd. Het bestreden oordeel in rov. 4.29–4.35 kan daarom niet in stand blijven.
- 52.3 Hetzelfde geldt voor de afkeurende uiting in rov. 4.35: ‘*James Palmer. Wiens werkwijze ik natuurlijk enorm afkeur.*’ De rechtbank kwalificeert deze passage als een waardeoordeel dat eenieder mag uiten. Daarmee wordt echter miskend dat dit oordeel niet op zichzelf staat, maar het sluitstuk vormt van een podcastserie waarin gedurende acht afleveringen een bepaald beeld wordt opgebouwd van de werkwijze, motieven en financiële belangen van appellanten. De vraag is daarom niet uitsluitend of sprake is van een waardeoordeel, maar ook of de feitelijke voorstelling waarop dat oordeel voortbouwt voldoende steun vindt in het beschikbare feitenmateriaal. Die toets heeft de rechtbank niet kenbaar verricht.

GRIEF VII

Ten onrechte heeft de rechtbank geoordeeld dat het ontbreken van toereikend wederhoor in dit geval niet onrechtmatig is, en heeft zij miskend dat bij ernstige, feitelijk geladen en reputatieschadelijke kwalificaties juist een verhoogde journalistieke zorgvuldigheid geldt.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.36 en 4.38, waarin de rechtbank het belang van wederhoor en journalistieke zorgvuldigheid miskent.

53 Bestreden oordeel

- 53.1 De rechtbank heeft in rov. 4.36 overwogen:

‘Uit al het vorenstaande volgt dat de uitingen in de podcast berusten op een feitelijke basis, dan wel een correcte weergave zijn van meningen van anderen, of uitingen van anderen over Palmer. Onder die omstandigheden is het achterwege laten van wederhoor door NRC niet onrechtmatig. De veelvuldig herhaalde stelling van Mondex en Palmer dat hen geen wederhoor

is verleend en dat in de podcast onvoldoende ruimte is gemaakt voor hun visie, kan in dit geval niet leiden tot toewijzing van hun vorderingen.’

- 53.2 De rechtbank heeft de betekenis van het ontbreken van wederhoor in dit concrete geval ten onrechte gerelativeerd. De rechtbank heeft het wederhoorverweer feitelijk pas aan het slot van haar beoordeling behandeld en het vervolgens afgedaan op grond van haar voorafgaande oordeel dat de uitingen voldoende feitelijke basis zouden hebben. Daarmee heeft zij miskend dat wederhoor juist van bijzondere betekenis is wanneer het medium ernstige, reputatieschadelijke en feitelijk geladen beschuldigingen presenteert of laat doorklinken.

54 Waarom dit oordeel onjuist is

- 54.1 Er bestaat geen algemene regel op grond waarvan een medium in alle gevallen verplicht is wederhoor te verlenen. NRC heeft dat in eerste aanleg ook uitdrukkelijk betoogd (CvA NRC, par. 11.2). Dat neemt echter niet weg dat wederhoor in de vaste belangenafweging een wezenlijke omstandigheid vormt, en dat het gewicht daarvan toeneemt naarmate de publicatie ernstiger, feitelijker en schadelijker is. Juist wanneer sprake is van uitlatingen die de reputatie van een met name genoemde persoon of onderneming raken, kan niet lichtvaardig aan het ontbreken van een reële mogelijkheid tot reactie worden voorbijgegaan.
- 54.2 NRC heeft in haar eigen conclusie van antwoord zelf het toepasselijke uitgangspunt uit de rechtspraak van het EHRM aangehaald, namelijk dat journalistieke verplichtingen en verantwoordelijkheden bijzondere betekenis krijgen *‘when there is a question of attacking the reputation of a named individual and infringing the rights of others’*, en dat *‘special grounds are required before the media can be dispensed from their ordinary obligation to verify factual statements that are defamatory of private individuals’* (CvA NRC, par. 5.4, onder verwijzing naar EHRM 17 december 2004, nr. 49017/99, *Pedersen and Baadsgaard/Denemarken* [GK], rov. 78). Reeds uit deze door NRC zelf ingeroepen rechtsregel volgt dat het ontbreken van wederhoor in een zaak als de onderhavige niet als een bijkomstigheid kan worden behandeld, maar moet worden beoordeeld in samenhang met de verificatie en presentatie van de feitelijke beschuldigingen over appellanten.
- 54.3 De rechtbank heeft die samenhang miskend. Door pas na haar inhoudelijke beoordeling te overwegen dat het ontbreken van wederhoor *‘onder die omstandigheden’* niet onrechtmatig is, heeft de rechtbank wederhoor behandeld als een bijkomstigheid die slechts restmatig van belang is. Die benadering miskent dat de betekenis en impact van de gewraakte uitingen slechts kunnen worden beoordeeld in het licht van de samenhang waarin zij zijn gepresenteerd. De rechtbank had moeten onderzoeken of, juist gelet op de aard van de gebruikte kwalificaties en suggesties, het ontbreken van wederhoor meebrengt dat onvoldoende journalistieke zorgvuldigheid is betracht.
- 54.4 Voor zover de rechtbank in rov. 4.38 heeft overwogen dat de interne journalistieke standaard van NRC geen rechten verleent aan appellanten, miskent zij dat deze standaard wel degelijk een relevant gezichtspunt kan vormen bij de beoordeling van de journalistieke zorgvuldigheid. De eigen normen die een medium stelt ten aanzien van verificatie, hoor en wederhoor en evenwichtige berichtgeving kunnen immers licht werpen op de vraag of in een concreet geval de zorgvuldigheid is betracht die in het maatschappelijk verkeer mag worden verwacht. Door dit geheel buiten beschouwing te laten, heeft de rechtbank haar beoordeling onvolledig gemaakt.

55 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld

55.1 Appellanten hebben in eerste aanleg niet slechts in algemene zin geklaagd over onvoldoende ruimte voor hun visie, maar hebben hun bezwaar tegen het ontbreken van wederhoor gekoppeld aan de ernst van de in de podcastserie gebruikte kwalificaties en suggesties. Zoals de rechtbank in rov. 3.2 heeft samengevat, hebben appellanten aan hun vordering ten grondslag gelegd dat aan hen vergaande verwijten worden gemaakt, onder meer door hen te kwalificeren als ‘*ambulance chasers*’ of ‘*profiteurs*’ van een ‘*holocaustindustrie*’, en dat NRC hen niet in de gelegenheid heeft gesteld op de podcastserie te reageren en hun interview onjuist heeft weergegeven. Daarmee is het wederhoorbezwaar vanaf de aanvang van de procedure gepresenteerd als onderdeel van de bredere klacht dat de podcastserie feitelijk onjuist, tendentieus en reputatieschadelijk is.

55.2 In hun pleitnotities hebben appellanten dit nader uitgewerkt door erop te wijzen dat zij geen weerwoord hebben kunnen bieden op het vermeende verdienmodel en andere ernstige kwalificaties, terwijl het beginsel van hoor en wederhoor meebrengt dat hen de gelegenheid had moeten worden geboden om voorafgaand aan de publicatie op deze aantijgingen te reageren, welke gelegenheid volgens appellanten niet is geboden (spreekaantekeningen, randnummer 6).

56 Het verweer van NRC

56.1 NRC heeft in eerste aanleg aangevoerd dat geen algemene plicht tot wederhoor bestaat en dat de vraag of wederhoor is toegepast slechts één omstandigheid is die in de belangenafweging kan meewegen (CvA NRC, par. 11.2). NRC heeft zich daarbij beroepen op rechtspraak waaruit volgens haar volgt dat media per geval kunnen beoordelen of wederhoor geboden is, dat wederhoor niet ertoe strekt een betrokkene zijn standpunt uitgebreid uiteen te laten zetten, en dat het achterwege laten van wederhoor niet zonder meer tot onrechtmatigheid leidt (CvA NRC, par. 11.2-11.4).

56.2 Voorts heeft NRC gesteld dat in dit geval wél ruimhartig wederhoor is toegepast, omdat Palmer tijdig is benaderd, een interview van meer dan een uur heeft gegeven en in de podcastserie op meerdere plaatsen zijn visie heeft kunnen geven op zijn verdienmodel, de werkwijze van Mondex, het Nederlandse restitutiebeleid en het oordeel van de Restitutiecommissie (CvA NRC, par. 11.5-11.10). Ook in haar pleitnotities heeft NRC deze lijn herhaald en het beeld geschetst dat appellanten niet zozeer een gemis aan wederhoor klagen, maar veeleer verlangen dat de podcastserie hun eigen visie integraal zou volgen.

57 Waarom de rechtbank dit verweer ten onrechte heeft gevolgd

57.1 De rechtbank heeft uit het verweer van NRC in wezen slechts de meest abstracte regel overgenomen, namelijk dat het ontbreken van wederhoor niet altijd onrechtmatig is, maar heeft onvoldoende onderzocht of dit in de uitzonderlijke omstandigheden van dit geval wél een zwaarwegende factor is. Dat is onjuist. Indien een medium een betrokkene in verband brengt met termen als ‘*ambulance chaser*’, ‘*premiejager*’, ‘*Holocaustindustrie*’ en een moreel dubieus verdienmodel, had de rechtbank moeten onderzoeken of deze uitingen, en de daarmee opgeroepen associaties, in voldoende mate aan appellanten zijn voorgelegd en of zij een reële gelegenheid hebben gehad daarop te reageren (rov. 3.2 en 4.17-4.25, in samenhang met rov. 4.36 van het bestreden vonnis).

57.2 Dat appellanten een uitvoerig interview hebben gegeven, betekent nog niet zonder meer dat zij in de gelegenheid zijn gesteld te reageren op alle concrete verwijten en associaties die uiteindelijk in de podcastserie zijn opgenomen. Doorslaggevend is niet of er in algemene zin contact is geweest, maar of wederhoor is geboden ten aanzien van de concrete inhoud en strekking van de uiteindelijke publicatie. NRC heeft zelf gesteld dat de term ‘*premiejager*’, de vergoeding en het werkmodel aan Palmer zijn voorgelegd, maar ook dat zij het niet nodig vond

de termen ‘*ambulance chaser*’ en ‘*Holocaustindustrie*’ afzonderlijk aan hem voor te leggen (CvA NRC, par. 11.14-11.17). De rechtbank heeft niet kenbaar onderzocht of appellanten daarmee voldoende gelegenheid hebben gekregen om op de concrete verwijten en associaties te reageren.

- 57.3 De rechtbank heeft bovendien miskend dat wederhoor in een geval als dit niet alleen een formele gelegenheid tot spreken betreft, maar ziet op het kunnen reageren op de concrete samenhang van uitingen die de publicatie over appellanten oproept. Indien een betrokkene wordt geplaatst in een normatief en feitelijk geladen kader, is niet voldoende dat hij op enig moment algemene toelichting geeft op zijn werkzaamheden of het beleid. Relevanter is of hij in de gelegenheid is gesteld te reageren op de samenhang van concrete verwijten en de daaruit voortvloeiende beeldvorming. Dat onderzoek ontbreekt in het vonnis.
- 57.4 Daarmee samenhangend heeft de rechtbank het punt van wederhoor uitsluitend achteraf beoordeeld, vanuit haar inhoudelijke oordeel over de publicatie. De overweging dat ‘onder die omstandigheden’ het ontbreken van wederhoor niet onrechtmatig is, veronderstelt dat reeds vaststaat dat de uitingen voldoende feitelijke basis hebben of correct zijn weergegeven. Die benadering (rov. 4.36) is cirkelvormig. De vraag of aan die eisen is voldaan, kan juist mede afhangen van de mate waarin appellanten in staat zijn gesteld daarop vooraf te reageren. Door wederhoor slechts afgeleid van haar inhoudelijke oordeel te beoordelen, heeft de rechtbank de functie daarvan binnen de zorgvuldigheidstoets miskend en daarmee een onjuiste maatstaf toegepast.
- 57.5 Het oordeel van de rechtbank is temeer ontoereikend gemotiveerd nu NRC zelf in de conclusie van antwoord een reeks rechtspraak aanhaalt waaruit volgt dat wederhoor geen absoluut recht is, maar tegelijk erkent dat bij reputatieaantasting van *named individuals* een verhoogde zorgvuldigheid geldt (CvA NRC, par. 5.4 en 11.2-11.4, met verwijzing naar EHRM 17 december 2004, nr. 49017/99, *Pedersen and Baadsgaard/Denemarken* [GK], rov. 78). De rechtbank had daarom moeten uitleggen waarom in een zaak waarin appellanten worden geconfronteerd met ernstige, moreel beladen en feitelijk geladen verwijten, het ontbreken van toereikend wederhoor desalniettemin zonder betekenis blijft. Een dergelijke motivering ontbreekt.
- 57.6 Daarbij hebben appellanten tevens aangevoerd dat wezenlijke onderdelen van de toelichtingen die James Palmer tijdens het interview heeft gegeven over de werkwijze van Mondex en de achtergrond van restitutiezaken, slechts in beperkte mate in de podcastserie zijn verwerkt. Volgens appellanten is daardoor een belangrijk deel van de voor hun positie relevante context buiten beeld gebleven. Appellanten hebben er daarbij op gewezen dat het interview volgens Palmer in een open en constructieve sfeer werd gevoerd, terwijl de uiteindelijke podcastserie een aanzienlijk kritischer en negatiever beeld van appellanten oproept. Ook deze stellingen had de rechtbank kenbaar in haar beoordeling moeten betrekken. De vraag naar wederhoor ziet immers niet uitsluitend op de gelegenheid om te reageren, maar ook op de wijze waarop die reactie vervolgens in de publicatie wordt verwerkt.

58 Verhouding tot de eerdere grieven

- 58.1 Deze grief hangt samen met de eerdere grieven, maar valt er niet mee samen. Ook indien bepaalde uitingen op zichzelf toelaatbaar zouden zijn, blijft de zelfstandige vraag of NRC appellanten voldoende gelegenheid heeft gegeven om op de concrete beschuldigingen en suggesties te reageren. In die zin vormt het wederhoorbezwaar een zelfstandige grief.

- 58.2 Dat is ook inhoudelijk van belang. Indien, zoals appellanten betogen, de podcastserie reputatieschadelijke kwalificaties en associaties bevat die onvoldoende steun vinden in de feiten, kan het ontbreken van adequaat wederhoor niet als bijkomstigheid worden afgedaan. Juist dan vormt wederhoor een wezenlijk onderdeel van de journalistieke zorgvuldigheidstoets.

59 Conclusie

- 59.1 Juist indien en voor zover sprake is van feitelijk geladen en reputatieschadelijke uitingen, heeft de rechtbank ten onrechte geoordeeld dat het ontbreken van toereikend wederhoor in dit concrete geval niet onrechtmatig is, en miskend dat bij dergelijke uitingen een verhoogde journalistieke zorgvuldigheid geldt. Dit klemmt te meer nu de door de podcastserie opgeroepen voorstelling zich in de praktijk heeft vertaald in het uitblijven van nieuwe opdrachten uit Nederland sinds de publicatie van de podcast.
- 59.2 De rechtbank heeft wederhoor ten onrechte behandeld als een bijkomstige omstandigheid, terwijl dat in een zaak als de onderhavige een wezenlijke factor is binnen de beoordeling van de onrechtmatigheid. Het bestreden oordeel in rov. 4.36 kan daarom niet in stand blijven.

GRIEF VIII

Ten onrechte heeft de rechtbank bij de beoordeling van de inhoud, strekking en gevolgen van de podcastserie niet onderkend dat de wijze waarop James Palmer daarin wordt gepresenteerd, mede door de herhaalde verbinding tussen zijn persoon, financieel gewin, manipulatief handelen en het exploiteren van de Holocaust, een historisch antisemitisch stereotype oproept en hem persoonlijk in zijn eer, goede naam en persoonlijke levenssfeer raakt.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.2, 4.19 tot en met 4.25 en 4.39, voor zover de rechtbank de persoonlijke en historisch beladen betekenis van de over Palmer opgeroepen beeldvorming niet heeft onderkend en niet in haar beoordeling heeft betrokken.

60 Bestreden oordeel

- 60.1 De rechtbank heeft in rov. 4.2 geoordeeld dat Palmer zich niet met succes op artikel 8 EVRM kan beroepen, omdat de uitingen over hem betrekking hebben op zijn professionele handelen en niet op zijn privéleven of persoonlijke levenssfeer.
- 60.2 In rov. 4.19 heeft de rechtbank het standpunt van appellanten weergegeven dat de verwijzingen naar geldelijk gewin, een vermeende ‘*Holocaustindustrie*’ en ‘*Shoah business*’ het beeld versterken dat appellanten profiteren van de Holocaust. De rechtbank heeft vervolgens in rov. 4.20.1 geoordeeld dat het belang van de stellingen van appellanten over de achtergrond en betekenis van de term ‘*Holocaustindustrie*’ niet kan worden ingezien.
- 60.3 In rov. 4.23 en 4.24 heeft de rechtbank wel vastgesteld dat de podcastmakers een verband leggen tussen de woorden van derden en de activiteiten en inkomsten van appellanten. Zij heeft daaraan in rov. 4.25 echter de conclusie verbonden dat een door de gemiddelde luisteraar daaruit afgeleide kwalificatie van appellanten als profiteurs van een ‘*Holocaustindustrie*’ niet aan de podcastmakers kan worden toegerekend.
- 60.4 De rechtbank heeft aldus niet onderzocht welke betekenis de verschillende over Palmer gebruikte kwalificaties en suggesties in hun onderlinge samenhang hebben, welke historisch beladen associaties zij kunnen oproepen en welke gevolgen deze beeldvorming voor Palmer persoonlijk heeft.

61 Waarom dit oordeel onjuist is

- 61.1 De betekenis van een publicatie wordt niet uitsluitend bepaald door afzonderlijke woorden of passages. Beslissend is mede welke voorstelling door de selectie, herhaling, ordening, montage en onderlinge verbinding van die uitingen bij het publiek wordt opgeroepen. Dat geldt in het bijzonder voor een verhalende podcastserie waarin de luisteraar gedurende acht afleveringen een beeld van een met name genoemde persoon wordt voorgehouden.
- 61.2 In de podcastserie wordt Palmer niet uitsluitend kritisch besproken als ondernemer of professioneel adviseur. Hij wordt voorgesteld als een buitenlandse, financieel gedreven actor die aanzienlijke bedragen verdient aan restituties van tijdens de Holocaust geroofde kunst, daarbij een *'list'* zou hebben gebruikt, op de achtergrond controle uitoefent en deel uitmaakt van een bedrijfstak die wordt aangeduid als *'Holocaustindustrie'* en *'Shoah business'*. Daarnaast wordt hij aangeduid als *'premiejager'* en *'ambulance chaser'* en wordt zijn werkwijze uitdrukkelijk en zonder voorbehoud afgekeurd.
- 61.3 Deze elementen staan niet los van elkaar. In hun samenhang wordt een beeld opgebouwd van Palmer als iemand die het tijdens de Holocaust aan Joodse families aangedane onrecht gebruikt als middel voor persoonlijk financieel gewin en daarbij strategisch, manipulatief en moreel laakbaar handelt.
- 61.4 Appellanten stellen zich op het standpunt dat dit beeld aansluit bij een historisch antisemitisch stereotype waarin Joden of personen die voor Joodse belangen opkomen worden voorgesteld als geldgedreven buitenstaanders die slachtofferschap, de Holocaust of maatschappelijke instituties voor eigen financieel voordeel exploiteren. De hedendaagse voorstelling van de *'Holocaustuitbouter'* vormt daarbij een variant van het oudere stereotype van de hebzuchtige, listige en parasitaire profiteur.¹⁰
- 61.5 Het verwijt berust niet op de stelling dat iedere verwijzing naar de vergoeding van Palmer of iedere afzonderlijke kritische kwalificatie op zichzelf antisemitisch is. Evenmin is daarvoor vereist dat de podcastmakers bewust de bedoeling hadden een antisemitisch beeld op te roepen. Het gaat om de cumulatieve betekenis van de gebruikte woorden, contrasten, associaties en redactionele keuzes en om het beeld dat daardoor bij de gemiddelde luisteraar van Palmer kan ontstaan.
- 61.6 De rechtbank heeft deze samenhang niet onderzocht. Zij heeft de afzonderlijke uitingen beoordeeld als feitelijke mededeling, waardeoordeel of citaat van een derde, zonder kenbaar onder ogen te zien dat de combinatie daarvan een verdergaande en historisch beladen betekenis kan hebben. Daarmee heeft zij de inhoud en strekking van de podcastserie onvolledig beoordeeld.

62 De podcastserie bouwt een persoonlijk beeld van Palmer op

- 62.1 Palmer wordt reeds in de eerste aflevering als buitenlandse buitenstaander geïntroduceerd, waarbij aandacht wordt besteed aan zijn Canadese afkomst, uiterlijk, kleding, houding en hoge honorarium. Gedurende de serie wordt vervolgens herhaaldelijk teruggekomen op het percentage dat Mondex ontvangt en op de daarmee gemoeide bedragen.
- 62.2 Tegenover Palmer worden personen geplaatst die als Nederlands, belangeloos, institutioneel geworteld of moreel bezwaard worden gepresenteerd. Daarmee ontstaat een contrast tussen

¹⁰ Monika Schwarz-Friesel & Jehuda Reinharz, *Die Sprache der Judenfeindschaft im 21. Jahrhundert* (De Gruyter, 2012), p. 156.

Palmer als financieel gedreven buitenlandse actor en personen die vanuit publieke verantwoordelijkheid of zonder winst oogmerk zouden handelen.

- 62.3 Daarnaast wordt Palmer gepresenteerd als iemand die op de achtergrond controle uitoefent. Er wordt aandacht besteed aan zijn vermeende behoefte aan controle, geheimhouding, invloed op cliënten en optreden tegenover journalisten en andere critici. Los van elkaar kunnen dergelijke omstandigheden passen bij de werkzaamheden van een ervaren adviseur in gevoelige restitutiezaken. Door de selectie, herhaling en onderlinge verbinding van deze elementen ontstaat echter niet slechts een beschrijving van zijn werkwijze, maar een voorstelling van een persoon die invloed uitoefent buiten het zicht van anderen en processen naar zijn hand zet. Hierdoor wordt een beeld opgebouwd van ondoorzichtig, manipulatief en moeilijk controleerbaar handelen.
- 62.4 Die beeldvorming wordt versterkt door de passage waarin Palmer, nadat hij volgens de podcast *‘op het verkeerde spoor’* zou zijn geraakt, een *‘list’* zou hebben verzonnen. Zoals in grief VI is toegelicht, suggereert die kwalificatie meer dan strategisch handelen. Zij roept het beeld op van sluwheid en het bewust construeren van een oneigenlijke kunstgreep.
- 62.5 De hiervoor genoemde elementen worden vervolgens verbonden met kwalificaties als *‘premiejager’* en *‘ambulance chaser’*, met grote financiële bedragen, met *‘Holocaustindustrie’* en met de uitspraak *‘there’s no business like Shoah business’*. Daardoor verschuift het beeld van een adviseur die voor zijn werkzaamheden wordt betaald naar dat van een persoon die van de Holocaust en het leed van Joodse families een verdienmodel zou hebben gemaakt.

63 De verwijzingen naar ‘Holocaustindustrie’ en ‘Shoah business’

- 63.1 In aflevering 5 wordt, nadat over een verdienmodel rond zaken betreffende aan Joden ontnomen eigendommen is gesproken, verwezen naar de door Norman Finkelstein gebruikte term *‘Holocaustindustrie’*. Direct daarna wordt de uitspraak *‘there’s no business like Shoah business’* aangehaald. Deze passages worden in de podcast niet als zelfstandig historisch of politiek debat behandeld, maar verbonden met de activiteiten, vergoeding en motieven van appellanten.
- 63.2 De term *‘Holocaustindustrie’* verwijst niet alleen naar de mogelijkheid dat individuele dienstverleners voor hun werkzaamheden worden betaald. De term suggereert het bestaan van een breder, georganiseerd systeem waarin de herinnering aan de Holocaust en het slachtofferschap van Joden voor financieel of politiek gewin worden gebruikt.
- 63.3 Door Palmer binnen dit kader te plaatsen, wordt hij niet slechts voorgesteld als een adviseur met een hoog honorarium. Hij wordt gepresenteerd als deelnemer aan een breder systeem waarin de Holocaust als bron van financieel gewin zou worden geëxploiteerd. In combinatie met de voorstelling van Palmer als buitenlandse actor die controle uitoefent, listen gebruikt en grote bedragen verdient, krijgt die verwijzing een verdergaande en historisch beladen betekenis.
- 63.4 Dat enkele van de gebruikte woorden oorspronkelijk van derden afkomstig zijn, neemt deze betekenis niet weg. Zoals in grief V is toegelicht, heeft NRC deze uitingen geselecteerd, gerangschikt en verbonden aan haar eigen vertelling over Palmer. De betekenis ontstaat mede door die redactionele keuzes.

64 De persoonlijke aantasting van Palmer

- 64.1 Het hiervoor beschreven beeld raakt Palmer niet uitsluitend in zijn professionele optreden. Het verwijst dat iemand de Holocaust en het leed van Joodse families gebruikt voor persoonlijk financieel gewin betreft zijn integriteit, motieven en morele karakter. Het gaat daarmee verder

dan zakelijke kritiek op de hoogte van zijn vergoeding of de inrichting van het bedrijfsmodel van Mondex.

- 64.2 Palmer verricht zijn werkzaamheden in een veld waarin vertrouwen, persoonlijke integriteit en morele legitimiteit essentieel zijn. Zijn cliënten zijn veelal erfgenamen van personen die tijdens de Holocaust zijn vervolgd en beroofd. De voorstelling dat hij juist dat historische onrecht voor eigen financieel gewin exploiteert, raakt daarom de kern van zijn persoonlijke en maatschappelijke positie.
- 64.3 De bescherming van artikel 8 EVRM is niet beperkt tot uitingen over het huiselijke of intieme privéleven. Ook een ernstige aantasting van iemands reputatie kan binnen de bescherming van artikel 8 EVRM vallen, wanneer de aantasting een voldoende niveau van ernst bereikt en het persoonlijke genot van het recht op privéleven schaadt. Bij de afweging met artikel 10 EVRM moeten de aard van de beschuldiging, de wijze van presenteren en de ernst van de gevolgen worden betrokken. De bescherming van reputatie als onderdeel van artikel 8 EVRM en de vereiste afweging met artikel 10 EVRM volgen uit de rechtspraak van het EHRM.¹¹
- 64.4 De rechtbank heeft dit miskend door het beroep van Palmer op artikel 8 EVRM af te wijzen op de enkele grond dat de podcast zijn professionele handelen betreft. Zij heeft niet onderzocht of de ernst en persoonlijke aard van de jegens hem opgeroepen voorstelling meebrengen dat zijn persoonlijke levenssfeer desondanks rechtstreeks wordt geraakt.
- 65 Wat appellanten in eerste aanleg hebben aangevoerd**
- 65.1 Appellanten hebben in eerste aanleg reeds aangevoerd dat de podcast Palmer persoonlijk raakt, dat het verwijt de Holocaust te misbruiken zijn maatschappelijke positie ondermijnt en dat dit zijn privéleven schaadt. Zij hebben tevens aangevoerd dat de verwijzingen naar een vermeende '*Holocaustindustrie*', financieel gewin, '*premiejager*', '*ambulance chaser*' en de afkeuring van Palmers werkwijze in hun onderlinge samenhang moeten worden beoordeeld.
- 65.2 Appellanten hebben daarnaast aangevoerd dat geld verdienen aan de Jodenvervolgung in de podcast als moreel verdacht wordt gepresenteerd, terwijl de werkzaamheden van Palmer en Mondex juist zijn gericht op het rechtzetten van tijdens de Holocaust aan Joodse families aangedaan onrecht.
- 65.3 Het thans uitdrukkelijk benoemen van de antisemitische stereotypering vormt een nadere juridische en feitelijke duiding van de reeds in eerste aanleg aangevoerde samenhang tussen de Holocaust, geldelijk gewin, morele verdachtmaking en de persoonlijke aantasting van Palmer.
- 66 Het verweer van NRC en het oordeel van de rechtbank**
- 66.1 NRC heeft zich erop beroepen dat de termen '*Holocaustindustrie*' en '*Shoah business*' afkomstig zijn van derden en dat zij deze slechts heeft geciteerd. Verder heeft NRC aangevoerd dat de gewraakte uitingen uitsluitend het professionele handelen van Palmer betreffen en dat hem daarom geen beroep op artikel 8 EVRM toekomt.

¹¹ EHRM 15 november 2007, Pfeifer/Oostenrijk, nr. 12556/03, § 35; EHRM 9 april 2009, A./Noorwegen, nr. 28070/06, § 64; EHRM 7 februari 2012, Axel Springer AG/Duitsland, nr. 39954/08, §§ 83–95. Zie als rechtspraakoverzichten voorts EHRM, Factsheet – Protection of reputation, en EHRM, Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, onderdeel 'Protection of individual reputation; defamation'. Te raadplegen via: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Reputation_ENG en https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_8_eng-pdf.

- 66.2 Dat verweer gaat voorbij aan de eigen redactionele verantwoordelijkheid van NRC. Het bezwaar van appellanten ziet niet uitsluitend op de herkomst van afzonderlijke woorden, maar op de wijze waarop NRC deze woorden in de podcastserie selecteert, presenteert en verbindt met Palmers persoon, zijn afkomst, zijn vergoeding, zijn werkwijze en zijn vermeende motieven.
- 66.3 Ook de omstandigheid dat enkele van de geciteerde personen zelf Joods zijn, maakt niet dat de gekozen terminologie en beeldvorming geen antisemitisch stereotype kunnen oproepen. Voor de betekenis van de publicatie is bepalend welke voorstelling NRC door haar redactionele keuzes bij het publiek creëert. De afkomst van de oorspronkelijke spreker neemt die redactionele werking niet weg.
- 66.4 De rechtbank heeft het verweer van NRC gevolgd zonder de aldus opgeroepen samenhang en betekenis te onderzoeken. Zij heeft zich beperkt tot de vraag of de derden correct zijn geciteerd en of NRC hun mening uitdrukkelijk heeft overgenomen. Daarmee heeft zij een te beperkte maatstaf toegepast.
- 67 Verhouding tot de eerdere grieven**
- 67.1 Deze grief hangt samen met de eerdere grieven, maar valt daarmee niet samen. Grief I ziet op de onjuiste afbakening van de uitingen die appellanten betreffen. De grieven II en III zien op de narratieve opbouw van de podcastserie en het gewicht van de slotaflevering. Grief IV betreft de perceptie van de gemiddelde luisteraar. Grief V ziet op de toerekening van uitingen van derden en grief VI op de feitelijke lading van de gebruikte kwalificaties.
- 67.2 De onderhavige grief ziet op een ander aspect van de door die uitingen gezamenlijk opgeroepen betekenis: de historisch antisemitische stereotypering die ontstaat door Palmer te presenteren als een buitenlandse, listige en financieel gedreven actor die de Holocaust en het leed van Joodse families voor eigen gewin exploiteert.
- 67.3 De grief ziet bovendien specifiek op de persoonlijke aantasting van Palmer en op de onjuiste verwerping van zijn beroep op artikel 8 EVRM. Dit persoonlijke belang is te onderscheiden van de reputatie- en bedrijfsbelangen van Mondex en dient zelfstandig in de belangenafweging te worden betrokken.
- 68 Conclusie**
- 68.1 De rechtbank heeft de inhoud, strekking en gevolgen van de podcastserie onvolledig beoordeeld door de verschillende uitingen over Palmer afzonderlijk te kwalificeren en niet te onderzoeken welke betekenis zij in hun onderlinge samenhang oproepen.
- 68.2 Door de herhaalde verbinding tussen Palmers persoon, zijn buitenlandse positie, financieel gewin, controle en manipulatie, een vermeende ‘list’, een ‘Holocaustindustrie’ en ‘Shoah business’ ontstaat volgens appellanten een beeld dat aansluit bij historisch antisemitische stereotypen over financieel profijt, listigheid en de instrumentalisering van Joods slachtofferschap.
- 68.3 De rechtbank heeft evenmin onderkend dat deze beeldvorming Palmer persoonlijk raakt in zijn integriteit, eer, goede naam en persoonlijke levenssfeer. Haar oordeel dat Palmer zich niet op artikel 8 EVRM kan beroepen, berust daarom op een te beperkte en onvolledige beoordeling.
- 68.4 Het bestreden oordeel in rov. 4.2, 4.19 tot en met 4.25 en 4.39 kan daarom niet in stand blijven.

GRIEF IX

Ten onrechte heeft de rechtbank in rov. 4.39 geconcludeerd dat de belangen van NRC bij haar vrijheid van meningsuiting zwaarder wegen dan de belangen van appellanten bij de bescherming van hun goede naam en eer, en heeft de rechtbank die afweging verricht op basis van een onvolledige en op meerdere punten onjuiste beoordeling van de relevante omstandigheden.

Deze grief richt zich tegen rov. 4.39, waarin de rechtbank de overkoepelende belangen van partijen afweegt en tot afwijzing van de vorderingen concludeert.

69 Bestreden oordeel

69.1 De rechtbank heeft in rov. 4.39 overwogen:

‘De slotsom is dat de stellingen van Mondex en Palmer over de onrechtmatigheid van de podcast geen stand houden. De belangen van NRC bij haar vrijheid van meningsuiting wegen zwaarder dan de belangen van Mondex en Palmer bij de bescherming van hun goede naam en eer. De vorderingen van Mondex en Palmer op NRC worden afgewezen.’

69.2 Met dit oordeel heeft de rechtbank de overkoepelende belangen van partijen afgewogen en de vorderingen van appellanten integraal afgewezen.

70 Waarom dit oordeel onjuist is

70.1 De rechtbank heeft miskend dat de afweging tussen artikel 10 EVRM enerzijds en artikel 8 EVRM, respectievelijk artikel 6:162 BW, anderzijds een zelfstandige beoordeling vereist van alle relevante omstandigheden van het geval. Die belangenafweging vormt geen loutere optelsom van de voorafgaande deeloordelen, maar vergt een afzonderlijke en inzichtelijke weging van de wederzijdse belangen. De rechtbank heeft daarbij evenmin kenbaar onderscheid gemaakt tussen de gevolgen voor Mondex als onderneming en de in grief VIII beschreven persoonlijke aantasting van Palmer.

70.2 Het oordeel in rov. 4.39 voldoet niet aan dat vereiste. De rechtbank heeft volstaan met een slotconclusie die rechtstreeks voortbouwt op haar eerdere inhoudelijke beoordelingen, zonder kenbaar zelfstandig te onderzoeken welke betekenis toekomt aan de concrete gevolgen van de podcastserie voor appellanten, de ernst van de reputatieaantasting, de wijze waarop de podcastserie is gepresenteerd en de mate waarin de gewraakte uitingen appellanten in hun eer en goede naam raken.

70.3 Uit vaste rechtspraak van het EHRM volgt dat bij de afweging tussen vrijheid van meningsuiting en bescherming van de reputatie van betrokkenen meerdere factoren in onderling verband moeten worden beoordeeld. Tot die factoren behoren onder meer: de bijdrage aan een debat van algemeen belang, de bekendheid van de betrokken persoon, de wijze van verkrijging en betrouwbaarheid van de informatie, de inhoud en vorm van de publicatie en de ernst van de gevolgen daarvan voor de betrokkene (vgl. EHRM 7 februari 2012, *Axel Springer AG v. Germany*, nr. 39954/08).

70.4 De rechtbank heeft deze factoren niet zichtbaar en afzonderlijk gewogen. In het bijzonder ontbreekt een kenbare beoordeling van de concrete gevolgen die de podcast voor appellanten heeft gehad en van de vraag of die gevolgen, gelet op de inhoud en presentatie van de podcast, proportioneel zijn ten opzichte van het door NRC ingeroepen belang van vrije journalistieke berichtgeving.

71 Wat appellanten in eerste aanleg hebben gesteld

- 71.1 Appellanten hebben in eerste aanleg uitdrukkelijk aangevoerd dat de podcastserie concrete reputatieschade heeft veroorzaakt. Zij hebben gesteld – en de rechtbank heeft dit in rov. 3.2 weergegeven – dat Mondex sinds de publicatie van de podcastserie geen nieuwe opdrachten uit Nederland heeft ontvangen.
- 71.2 Appellanten hebben daarmee niet alleen kritiek geuit op de inhoud van de podcast, maar tevens gewezen op de feitelijke gevolgen van de wijze waarop zij in de podcastserie worden geportretteerd. Volgens appellanten heeft de door NRC gecreëerde beeldvorming geleid tot aantasting van de reputatie van Mondex en Palmer, tot concrete negatieve gevolgen voor de bedrijfsvoering van Mondex en tot persoonlijke reputatieschade voor Palmer.
- 71.3 Daarnaast hebben appellanten aangevoerd dat de podcastserie niet alleen kritiek uit op Mondex als onderneming, maar Palmer ook persoonlijk bij naam noemt en diens integriteit, motieven en handelwijze ter discussie stelt. Daarbij worden appellanten herhaaldelijk geplaatst in een context van financieel gewin, twijfelachtige restituties, ‘*premiejagers*’, ‘*ambulance chasers*’ en verwijzingen naar een vermeende ‘*Holocaustindustrie*’. Volgens appellanten zijn dit omstandigheden die bij de belangenafweging zwaar moeten wegen.
- 71.4 Appellanten hebben aangeboden deze gevolgen nader te bewijzen door middel van aanvullende stukken en, zo nodig, getuigenbewijs.

72 Het verweer van NRC

- 72.1 NRC heeft betwist dat de podcastserie onrechtmatig is en heeft zich beroepen op haar vrijheid van meningsuiting, haar redactionele vrijheid en haar rol als journalistiek medium.
- 72.2 NRC heeft gesteld dat de podcastserie berust op zorgvuldig onderzoek, dat de uitingen voldoende steun vinden in de feiten en dat sprake is van een bijdrage aan een debat van algemeen belang.
- 72.3 Voor zover appellanten zich beroepen op reputatieschade, heeft NRC aangevoerd dat die schade onvoldoende is aangetoond en dat uit de omstandigheid dat de podcast na verloop van tijd minder aandacht kreeg niet kan worden afgeleid dat sprake is van aantoonbare reputatieschade.

73 De rechtbank heeft miskend dat de belangenafweging een zelfstandige beoordeling vergt

- 73.1 De rechtbank heeft het verweer van NRC gevolgd zonder zelfstandig te onderzoeken of, uitgaande van alle omstandigheden van het geval, het belang van NRC daadwerkelijk zwaarder weegt dan het belang van appellanten bij bescherming van hun reputatie.
- 73.2 Ook indien wordt aangenomen dat een publicatie bijdraagt aan een debat van algemeen belang, volgt daaruit niet zonder meer dat het belang van de publicist prevaleert. Juist in dat geval dient de rechter inzichtelijk te beoordelen welke gevolgen de publicatie voor de betrokkenen heeft gehad en welk gewicht aan die gevolgen moet worden toegekend binnen de totale belangenafweging.
- 73.3 Rov. 4.39 bevat een dergelijke beoordeling niet. De rechtbank heeft niet kenbaar onderzocht welke betekenis toekomt aan de wijze waarop appellanten in de podcastserie worden gepresenteerd, aan de in grief VIII beschreven persoonlijke en historisch beladen beeldvorming over Palmer, aan de voorstelling dat appellanten handelen vanuit financieel eigenbelang en betrokken zijn bij twijfelachtige restituties, of aan de concrete gevolgen die appellanten hebben ondervonden.

- 73.4 Verder is van belang dat appellanten met deze procedure geen schadevergoeding nastreven. Hun vorderingen zijn gericht op vaststelling en beëindiging van de gestelde onrechtmatigheid en op rectificatie van de door hen bestreden beeldvorming. Dit onderstreept dat de procedure niet is ingesteld om financieel voordeel te behalen, maar om de door appellanten gestelde aantasting van hun reputatie te beëindigen en te corrigeren.
- 73.5 Door deze omstandigheden niet kenbaar en zelfstandig te wegen, heeft de rechtbank de belangenafweging gereduceerd tot een conclusie die voortvloeit uit haar eerdere inhoudelijke beoordelingen. Daarmee heeft zij het zelfstandige karakter van de door artikel 10 lid 2 EVRM vereiste belangenafweging miskend.
- 74 De rechtbank heeft de concrete gevolgen voor appellanten onvoldoende meegewogen**
- 74.1 De rechtbank heeft evenmin kenbaar betrokken dat appellanten zich niet uitsluitend hebben beroepen op een abstract risico van reputatieschade, maar op concrete gevolgen die zich volgens hen reeds hebben verwezenlijkt. Ook na het bestreden vonnis hebben zich omstandigheden voorgedaan die de aard en intensiteit van die beeldvorming illustreren. Zo ontving James Palmer op 8 augustus 2026 een e-mail waarin hij onder meer werd aangeduid als *‘rijke profiteur’* en *‘schurk’* en waarin werd gesteld dat *‘mensen als jij moeten worden gestopt’* (**productie HB 4**). Deze e-mail werd ontvangen één dag na de publicatie van het artikel van de NRC-ombudsman. Hoewel deze reactie op zichzelf niet bewijst dat de afzender zijn oordeel aan de podcast ontleende, illustreert zij wel de aard en persoonlijke intensiteit van de negatieve beeldvorming waarmee Palmer sinds de publicatie van de podcastserie wordt geconfronteerd.
- 74.2 Ook de verklaring van een voor Mondex werkzame herkomstonderzoeker, die sinds 2019 als herkomstonderzoeker voor Mondex werkzaam is en betrokken is bij de zaak Lewenstein, illustreert welke beeldvorming de podcastserie in de praktijk heeft opgeroepen (productie HB 2). Zij beschrijft meerdere gesprekken waarin zij na de uitzending van de podcast op de zaak Lewenstein en de werkzaamheden van Mondex werd aangesproken. In die gesprekken keerden onder meer de opvattingen terug dat de restitutie onterecht was, dat het schilderij aan de verkeerde erfgenamen was gerestitueerd en dat restitutie van roofofstal vooral om geld en niet om rechtvaardigheid zou draaien.
- 74.3 Uit haar verklaring blijkt bovendien dat gesprekspartners de relativerende slotaflevering niet hadden beluisterd. Zij hadden niettemin uit de eerdere afleveringen een uitgesproken negatief beeld overgehouden, waarin sprake was van leugens, geldzucht en misleiding en waarin de restitutie volgens hen zou moeten worden teruggedraaid. Andere gesprekspartners spraken over een in Nederland actieve *‘roofofstalprofiteur’*, *‘big business’*, advocaten en bedreigingen, zonder aanvankelijk te beseffen dat zij daarmee spraken over het bedrijf waarvoor zij werkte.
- 74.4 Deze verklaring bewijst op zichzelf niet dat iedere daarin beschreven opvatting uitsluitend door de podcastserie is veroorzaakt. Zij laat echter wel zien dat de door appellanten gestelde negatieve beeldvorming daadwerkelijk bij luisteraars is ontstaan en ook na verloop van tijd bleef voortbestaan. Daarmee ondersteunt de verklaring zowel de stelling dat de slotaflevering de in eerdere afleveringen opgebouwde indruk niet zonder meer heeft geneutraliseerd, als de stelling dat de gevolgen van de podcastserie niet uitsluitend abstract of hypothetisch zijn.
- 74.5 De hiervoor beschreven beeldvorming raakt niet alleen Palmer persoonlijk, maar ook de professionele reputatie van Mondex. Dat betreft niet de reputatie van een willekeurige marktpartij. Mondex is internationaal werkzaam op het gebied van kunstrestitutie en herkomstonderzoek en heeft op dat terrein een professionele reputatie opgebouwd. Dat Mondex

ook in rechterlijke procedures erkenning heeft gekregen, blijkt mede uit een uitspraak van de Supreme Court of the State of New York, waarin werd overwogen dat sprake was van "*an unusually strong record for a case of this type*" en dat het voorliggende bewijs "*compelling*" was.¹² Daarbij is opmerkelijk dat NRC zich in eerste aanleg in haar producties 1 en 25 heeft beroepen op publicaties die rechtstreeks voortkwamen uit het conflict tussen Mondex en de familie Nahmad en waarin van de zijde van die familie een negatief beeld van Mondex en Palmer werd geschetst (de familie Nahmad had in verband met dat geschil een PR-bureau ingeschakeld). Aan dat conflict lag dezelfde restitutiezaak ten grondslag waarin de Supreme Court of the State of New York inmiddels de tegen David Nahmad en zijn onderneming ingestelde vordering tot restitutie van een Modigliani-schilderij heeft toegewezen.

- 74.6 Ook in een andere procedure heeft de New York Supreme Court het mede door Palmer aangedragen onderzoeksmateriaal positief beoordeeld. In *Avni v. Sotheby's* heeft de rechter een verzoek om voorafgaande informatieverstreking toegewezen. Daarbij overwoog de rechter dat het gedetailleerde bewijsmateriaal, waaronder een verklaring van Palmer, geldige aanspraken ondersteunde en dat geen sprake was van een vage bewering dat de verzoekers recht hadden op het betrokken schilderij.¹³ Deze beslissing ondersteunt het standpunt dat Mondex op haar werkteerrein een professionele reputatie heeft opgebouwd die mede berust op uitvoerig en gedocumenteerd herkomstonderzoek.
- 74.7 De omstandigheid dat Mondex sinds de publicatie geen nieuwe opdrachten uit Nederland heeft ontvangen, is relevant voor de beoordeling van de ernst van de door appellanten gestelde gevolgen van de podcast. De ernst van die gevolgen is een van de factoren die volgens de EHRM-rechtspraak in de belangenafweging moet worden betrokken.
- 74.8 De rechtbank had dit gegeven daarom kenbaar moeten betrekken bij haar afweging. Dat geldt te meer nu NRC niet gemotiveerd heeft betwist dat Mondex sinds de publicatie van de podcast geen nieuwe opdrachten uit Nederland heeft ontvangen.
- 74.9 Door deze omstandigheid onbesproken te laten, heeft de rechtbank niet inzichtelijk gemaakt waarom de concrete nadelige gevolgen voor appellanten in dit geval niet opwegen tegen het door NRC ingeroepen belang van vrije meningsuiting.
- 74.10 Het motiveringsgebrek klemmt des te meer nu NRC zelf heeft aangevoerd dat bij reputatie aantasting van met name genoemde personen of ondernemingen bijzondere journalistieke verantwoordelijkheden gelden. Tegen die achtergrond had van de rechtbank mogen worden verwacht dat zij uitdrukkelijk motiveerde waarom de gestelde reputatieschade niet tot een andere uitkomst leidt.

75 Verhouding tot de eerdere grieven

- 75.1 Deze grief bouwt voort op de voorafgaande grieven, maar valt daar niet mee samen. De grieven I tot en met VIII richten zich op specifieke onderdelen van het oordeel van de rechtbank over afzonderlijke uitingen, narratiefwerking, toerekening, wederhoor, feitelijke grondslag en de persoonlijke en historisch beladen beeldvorming over Palmer.

¹² *Edward W. Greason, as Ancillary Administrator D.B.N. of the Estate of Oscar Stettiner v. David Nahmad, International Art Center, S.A.*, Supreme Court of the State of New York, County of New York, Commercial Division, Hon. Joel M. Cohen, Decision + Order on Motion van 3 april 2026, Index No. 650646/2014, p. 22.

¹³ *Mordechai Avni, Oded Avni and Michaela Iro v. Sotheby's*, Supreme Court of the State of New York, County of New York, Hon. Arlene P. Bluth, Decision + Order, Judgment on Motion van 2 januari 2024, Index No. 154555/2023, 2024 NY Slip Op 30004(U), p. 6-7 en 10-11.

75.2 De onderhavige grief richt zich op de uiteindelijke belangenafweging in rov. 4.39. Ook indien het hof zou oordelen dat één of meer van de voorafgaande grieven niet slagen, blijft de vraag bestaan of de rechtbank de vereiste zelfstandige en integrale belangenafweging heeft verricht.

75.3 Daarnaast geldt dat, indien één of meer van de voorafgaande grieven slagen, waaronder de grief dat de rechtbank de persoonlijke en antisemitische stereotypering van Palmer niet heeft onderkend, de feitelijke grondslag onder rov. 4.39 reeds daarom komt te ontvallen.

76 Conclusie

76.1 De rechtbank heeft in rov. 4.39 niet kenbaar een zelfstandige afweging gemaakt van alle voor de beoordeling relevante omstandigheden, maar heeft volstaan met een conclusie die rechtstreeks voortbouwt op haar voorafgaande inhoudelijke oordelen.

76.2 Daarbij heeft de rechtbank ten onrechte geen kenbare betekenis toegekend aan enerzijds de gevolgen voor de reputatie en bedrijfsvoering van Mondex en anderzijds de persoonlijke aantasting van de integriteit, eer en goede naam van Palmer, zoals nader uiteengezet in grief VIII.

76.3 Het oordeel in rov. 4.39 berust daarom op een onvolledige toepassing van het toetsingskader van artikel 10 lid 2 EVRM en artikel 6:162 BW en kan reeds om die reden niet in stand blijven.

77 Bewijsaanbod

77.1 Appellanten bieden uitdrukkelijk bewijs aan van al hun stellingen, in het bijzonder van de volgende feiten en omstandigheden:

- dat de in de podcastserie gebruikte uitingen, kwalificaties en suggesties - waaronder de termen '*ambulance chaser*', '*premiejager*', verwijzingen naar een vermeende '*Holocaustindustrie*' en de kwalificatie '*list*' - in de concrete context van de podcast een feitelijk geladen en reputatieschadelijke strekking hebben voor appellanten;
- dat de podcastserie niet bestaat uit losse uitingen, maar uit een samenhangende verhalende opbouw waarin door selectie, herhaling en presentatie een negatief en misleidend beeld van appellanten wordt gecreëerd;
- dat een wezenlijk deel van de door de podcastserie oproepen associaties en kwalificaties voortvloeit uit de redactionele keuzes van NRC, waaronder de wijze van montage, selectie van citaten en koppeling aan het handelen en het vermeende verdienmodel van appellanten;
- dat de podcastserie feitelijke onjuistheden en misleidende suggesties bevat met betrekking tot onder meer de aard van het bezitsverlies, de kwalificatie als roofkunst, de positie van erfgenamen en de grondslag van de restitutie; en
- dat aan appellanten geen, althans geen toereikend en gericht wederhoor is geboden met betrekking tot de ernstige kwalificaties en feitelijke suggesties die in de podcastserie over hen worden geuit;
- dat de podcastserie bij luisteraars daadwerkelijk de door appellanten gestelde negatieve beeldvorming heeft oproepen, waaronder de indruk dat de restitutie onterecht was, dat sprake was van verkeerde erfgenamen en dat de werkzaamheden van appellanten werden gedreven door financieel gewin.

77.2 Appellanten bieden dit bewijs aan door alle middelen rechtens, in het bijzonder door overlegging van nadere stukken en — voor zover het hof dit nodig acht — door het horen van getuigen, waaronder in ieder geval appellanten zelf en zo nodig de bij de totstandkoming van de podcastserie betrokken personen.

78 Ten slotte

78.1 De hiervoor uiteengezette grieven treffen doel. De rechtbank heeft het geschil beoordeeld op basis van een onjuiste maatstaf en daarmee miskend hoe de podcastserie als integraal opgebouwde en redactioneel vormgegeven publicatie door haar opbouw en presentatie een bepaald beeld van appellanten oproept. Door de podcastserie gefragmenteerd te beoordelen, uit te gaan van een onjuiste maatstaf van de gemiddelde luisteraar en die betekenis en associaties niet, althans onvoldoende, aan NRC toe te rekenen, heeft de rechtbank het toepasselijke toetsingskader voor onrechtmatige publicaties miskend en onvoldoende gewicht toegekend aan de concrete, in de praktijk gebleken gevolgen van de door de podcastserie opgeroepen beeldvorming. Bij een juiste toepassing van dat kader kunnen de vorderingen van appellanten niet worden afgewezen. Het bestreden vonnis kan daarom niet in stand blijven en dient te worden vernietigd, met toewijzing van de gevraagde voorzieningen.

Conclusie:

Appellanten verzoeken het hof:

in het incident:

NRC op de voet van artikel 195 Rv in verbinding met 194 Rv te bevelen om binnen een door het hof te bepalen termijn primair, afschrift te verstrekken van de luistercijfers per afzonderlijke aflevering en per week van de podcastserie *Hier hing een schilderij*; subsidiair, een uittreksel van die luistercijfers te verstrekken; meer subsidiair, inzage in die luistercijfers te verlenen; althans afschrift of een uittreksel te verstrekken van, dan wel inzage te verlenen in, de gegevens waaruit het aantal beluisteringen per afzonderlijke aflevering en per week blijkt; NRC te veroordelen in de kosten van het incident;

in de hoofdzaak:

het bestreden vonnis te vernietigen en, opnieuw rechtdoende, de vorderingen van appellanten zoals ingesteld in eerste aanleg alsnog toe te wijzen, althans deze toe te wijzen in een door het hof te bepalen vorm, met veroordeling van geïntimeerde in de kosten van beide instanties;

in het incident en in de hoofdzaak:

de te geven beslissingen uitvoerbaar bij voorraad te verklaren.

Advocaat